

Att vara kallad till gemenskap med den treenige Guden

Föredrag vid reträtt för präster den 10-13 januari 2000

hos Mariadöttrarna, Heliga Hjärtas Kloster

Biskop Anders Arborelius ocd

Föredragen är nedskrivna efter bandinspelning

Föredrag I

Helige Ande, utgjut ditt liv, din kraft och din glädje i våra hjärtan, så att vi fördjupas i vår kärlek till Jesus Kristus och går vidare i vår prästerliga kallelse, så att allt vi gör och tänker blir till Faderns ära. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Vi skall under denna reträtt fördjupa oss i det heliga årets och jubelårets kärna: vår kallelse till delaktighet i Guds treeniga liv. Påven Johannes Paulus II (1920-2005) skriver:

”Treenighetsdogmen uttrycker sanningen om Guds inre liv och inbjuder oss att ta emot detta liv”. Den stora anledningen till att vi får jubla och glädja oss under detta år är att vi är kallade till den djupast tänkbara föreningen med den treenige Guden. Hela vårt liv, allt det vi är och gör sker i strålglansen från den treenige Guden. Vi skall försöka översätta trons liv till vårt vardagsliv. Det handlar om att bli kvar i inre öppenhet för hela Guds verklighet och förvandlas av den, så att vi i vår tur kan förmedla Guds glädje och frid till de människor som är oss anförtrodda.

Som tema kan vi sätta: ”Att vara kallad till gemenskap med den treenige Guden”. Augustinus (354-430) ser i människan spår av Treenigheten. Vi är skapade till Guds avbild. Vi kan inte förstå oss själva och vår tillvaro utan att anknyta till Treenighetens mysterium. Det handlar inte i första hand om en dogmatisk, logisk reflektion utan om en vardaglig blick på den treenige Guden, där vi lär oss att förundras över Guds härlighet och förvandlas genom mötet med honom.

Ett viktigt ord i Johannesevangeliet är det grekiska ordet *menein*, bli kvar. Vi får bli kvar i Guds närhet, något vi får tillfälle till under reträtten, vare sig vi sitter i kapellet, vid matbordet eller promenerar ute. Den treenige Guden lever i mig genom mitt dop. Jag kan alltid förena mig med honom genom bönen och även genom att se på min nästa som också är Guds avbild. Ofta är det svårt för oss att se Guds avbild i vår medmänniska, i våra medbröder och i dem vi lever tillsammans med. Ändå är det mycket viktigt att vi lär oss att älska Kristus och se hans spår, ja, Treenighetens spår, i våra medmänniskor. Vi får knyta ihop trons upphöjda sanning med det vardagliga liv vi lever och upptäcka att spåren av Guds mysterium är oss mycket nära just där vi lever. Kom ihåg det lilla ordet *menein*!

Vi har fått allt genom dopet, och genom vår vigning är vi ännu mer indragna i mysteriet, men vi måste också bli kvar, vilket inte är lätt i vår tid, när hela kulturen och samhällsatmosfären går ut på att splittra oss och få oss att inte bli kvar. Att förbli kvar i Gud är för oss både det enklaste och de svåraste. På nådens plan har vi fått allt, men på det existentiella planet är det svårt att bli kvar. Vi får se dessa dagar som en djupdykning in till centrum. Vi får bli kvar i Gud, samla oss i honom för att sedan fortsätta att leva i en underbar verklighet med den treenige Gudens inneboende i oss och så finna det stilla jublet.

När vi hör ordet jubel och jubelår behöver vi inte tolka det som en extatisk, exuberant känsla, som inte håller så länge. Vi får hålla kvar en ton av stilla jubel och tacksamhet över Guds godhet och närhet, något som kan fortsätta även när det är jobbigt i församlingen med bekymmer och problem. I vårt mänskliga liv finns det alltid en baksida, en skuggsida, men om vi förblir kvar i Gud finns det någonting som inte kan rubbas: en kärna av stilla jubel inom oss, som vi får smaka här tillsammans hos benediktinsystrarna, där vi får glädjas över deras liturgi, vänliga ansikten och stilla omsorg. Vi får ständigt leva i en ton av jubel och tacksamhet om vi försöker bli kvar i Gud, håller oss till Treenighetens mysterium och blir hemma där.

Egentligen är vi redan där. Vi är alltid kvar i Gud. Genom vårt dop är vi bebodda av den treenige Guden. Genom vår vigning är hela vårt liv och hela vårt väsen konsekkrerat till hans tjänst. Men på det erfarenhetsmässiga och existentiella planet är det ibland svårt för oss att riktigt tillgodogöra oss Guds djupa närvaro. Därför behöver vi dessa dagar i den treenige Gudens närhet och sällskap. Min önskan är att något av det som finns här i liturgin och i systrarnas liv också tränger in och fastnar i oss, så att vi bär med oss något av det stilla jublet och ständigt får leva i den treenige Gudens gemenskap och sällskap. Påvens budskap är att vi alltid är inbjudna att ta emot det treeniga livet och att allt i vårt liv kan föra oss ännu djupare in i gemenskapen med den treenige Guden.

Vi slutar med en strof ur hymnen för Trettondedag jul:

Guds bländande oändlighet som tänder rymdens fjärran glöd har blivit synlig på vår jord i Jesus, livets ljus och frid.

Föredrag II

Vi skall försöka se rakt in i solen. Jesus Kristus har uppenbarat Guds innersta, Treenighetens liv, för oss. Detta liv förblir dock alltid ett mysterium för oss. Vi kan aldrig helt förstå och uttömma det, men vi får lita på att det Jesus uppenbarat för oss är den fulla sanningen. I vår tid är det speciellt viktigt att lita på det, eftersom det finns en tendens att säga att vi egentligen inte kan veta något om Gud. Vi behöver bli genomsyrade av det Jesus uppenbarat och låta det bli det innersta i vårt liv. Påven säger: ”Till sitt väsen är det heliga året en tid av kallelse till omvändelse”. Det handlar om en omvändelse till den treenige Guden. Tyvärr har många kristna inte förstått eller brytt sig om att öppna sig för tron på Treenigheten. Många som anses vara goda kristna skulle i denna fråga kanske passa bättre i synagogan eller moskén. Den treenige Guden har inte blivit någon levande verklighet. Vi kan ställa frågan om vi i vår förkunnelse har försummat att visa på detta mysterium. Ändå får vi tro att Gud har kraft och möjlighet att bryta igenom denna blindhet och oförståelse. Det heliga året kan göra det möjligt att tränga djupare in i Treenighetens mysterium i kontempleration och betraktande av vem Gud är.

I andra hand kan vi bli förvandlade av detta liv. Min medbroder Wilfrid Stinissen säger, att ordet förvandling är typiskt för den katolska tron. Vi tror att vi kan förvandlas av Guds nåd. Lutheranerna säger att människan är *simul iustus et peccator*, både syndare och rättfärdig. Men vi tror att vi kan gå över från att ha varit syndare till att bli helgade och förvandlade av nåden. Vi tror också på förvandlingen i eukaristin. Vi tror att Guds nåd förvandlar oss. Vi kan se på det heliga året och denna reträtt som en inbjudan att förvandlas i mötet med den treenige

Guden. Redan genom dopet har Gud tagit oss i besittning. Gud bor i oss som i sitt tempel, i sitt hus.

Denna insikt kan också tränga in och förvandla vårt tänkesätt och handlingssätt, vår bön och vårt förhållande till andra människor. Treenighetstron är inte bara något teoretiskt man läser om i teologiska skrifter utan det är något som sjuder av liv. Här kommer mycket av vår prästerliga existens, vår förkunnelse och vårt liv in. Vi har alla en kallelse att förtydliga trons sanning och verklighet, först för oss själva och sedan för andra i vårt möte med människor i predikan och själavård. Vi behöver göra den treenige Gudens väsen och handlande tydligt. Naturligtvis beror det inte i första hand på oss, utan allt beror på Gud, men vi kan bli mer ”genomsläppliga” och genomskinliga för Guds nåd. Vi kan förvandlas av det vi tar emot i sakramenten, bönen och bibelläsningen. Vi behöver översätta trons verklighet till det vanliga livet. Alla kristna har en kallelse att göra Guds ansikte klart och tydligt för dem de möter. I ännu högre grad gäller det för oss präster. Thomas av Aquino (1225-1274) säger att prästen är *Minister Trinitatis*, Treenighetens tjänare, härold och förkunnare. Genom vår vigning skall vi på ett ännu tydligare sätt förkunna en treenig Gud. Vi är verkligen Treenighetens tjänare. Vi får se vårt liv som en rymd, ett heligt rum, där den treenige Guden alltid lever, möter oss, förvandlar oss och gör oss till sina tjänare. Det är inte i första hand vårt verk, men vi måste ha ett öppet hjärta och sinne, där Gud får plats att verka och förvandla oss.

Det första jag vill ta upp när det gäller Treenigheten är ett citat av den franske jesuiten Jean Daniélou (1905-1974), som talar om nåden och dess verk i oss. Nåden i oss är den heliga Treenighetens verk, säger han. Nåden går ut från Treenigheten och vänder oss mot Treenigheten. Nåden är den treeniga kärlekens rörelse som springer fram ur Treenigheten för att bemäktiga sig människan och lyfta henne upp till Treenigheten. Den är ett gudomligt kraftflöde, ett kärlekens verk, som verkar i mänskligheten som en surdeg för att bemäktiga sig den och höja den över sig själv. Genom dopet har vi fått del av den heliggörande nåden, som är som en surdeg eller som ett salt som genomsyrar och förvandlar oss.

Vi kan se på hela vårt liv som Guds sätt att forma oss alltmer och vända oss mot honom. Vi talar om de teologala dygderna: tron, hoppet och kärleken. Ordet teologal är ett uttryck vi måste förklara både för oss själva och för andra, så att det inte bara blir ett begrepp utan betydelse. Det har varit vissa problem att översätta begreppet till svenska, men i den svenska översättningen av Katolska Kyrkans Katekes, 1996, talar man om teologala dygder och inte om teologiska dygder. De teologala dygderna kommer från den treenige Guden som ingjuter dem i oss för att vända oss till honom. Han är upphovet men också målet. Ordet dygd kommer från det latinska ordet *virtus*, kraft, och det grekiska ordet *dynamis*, jfr dynamik. Det handlar om något dynamiskt, kraftfullt och livfullt i vårt liv. Tro, hopp och kärlek ger oss del av Guds inre, treeniga liv och vänder oss mot honom. Det handlar inte om något enbart mänskligt utan om en delaktighet i Guds inre liv. Tro, hopp och kärlek är kärnan i vårt förhållande till Gud och en delaktighet i de tre gudomliga personernas inre förhållande. Det övergår vårt förstånd och vår fattningsförmåga men är ändå det mest sant mänskliga. Det är både ett mysterium som övergår oss och det som är vårt djupaste och sannaste jag. Genom tron, hoppet och kärleken förs vi in i relationerna inom Treenigheten.

Nådens liv förflyttar oss från ett enbart mänskligt liv till ett övernaturligt, gudomligt liv, som vi aldrig kan analysera. Att människor går över från ett liv i otro till ett liv i tro är ett mysterium som varken de själva eller vi kan förklara. Guds nåd kan beröra en människa och väcka tron till liv. Det är svårare för oss att förstå att människor som tycks ha det väl förspänt genom att ha vuxit upp i katolska familjer och fått tron redan från vaggan ändå försvinner.

Genom tron, hoppet och kärleken får vi dela Faderns och Sonens ömsesidiga relation. Jesus Kristus vill ge oss del av sitt inre förhållande till Gud. Även de mest kritiska exegeterna säger att orden ”*Abba*” och ”Guds rike” är helt typiska för Jesus. Ordet *Abba* pekar på Sonens innersta kärleksförhållande till Fadern. Vi får del av samma kärleksförhållande. När vi ser på Gud får vi göra det med Jesu ögon. Vi får älska Gud med Jesu hjärta. Tron, hoppet och kärleken ger oss en delaktighet i Sonens förhållande till Fadern. Deras relation är ingjuten i oss. I Sonen står vi i dialog med Fadern. Jesus talar inte så mycket om sig själv utan mer om Fadern. Han är vägen till Fadern.

Vi förs in i Treenighetens hjärta och blir delaktiga av Sonens och Fadern ”jag- du”-förhållande. Martin Buber (1878-1965) har utifrån en filosofisk grundinsikt skildrat den bibliska grundidén ”Du- jag”. Det svarar mot människans djupaste längtan att ständigt stå i det direkta förhållandet till Gud, att liksom Jesus säga ”Du- Fader”. Kärnan i vårt förhållande till Gud är att Jesus Kristus har öppnat sitt inre förhållande till Gud. Samma djupa relationsmönster får vi också använda i våra mänskliga relationer. Det är något unikt att vi tillsammans med Jesus får säga ”Du-*Abba*” till Fadern. Men samtidigt får vi se en avglans av detta förhållande i våra mänskliga relationer. Vi har ibland svårt att se Gud i vår nästa. Även om vi vet att varje människa är Guds avbild och varje kristen Guds tempel, har vi svårt att se det i besvärliga människor i vår omgivning. Ofta har vi nordbor lite svårare än människor i andra kulturer att se Kristus i vår nästa. På våra breddgrader söker man hellre Gud i naturen. Att försöka vörda Gud i sin nästa kan vara en bra medicin mot alla samarbetsproblem och konflikter som dyker upp bland människor. Genom tron kan vi se Guds avbild i varje människa och Guds tempel i våra medkristna.

Vi skymmer inte Gud för varandra utan pekar på honom. Här ligger en av de stora accentskillnaderna mellan ett katolskt levnads- och tänkesätt och ett lutherskt- protestantiskt. Vi menar att människan inte behöver skymma Gud utan kan förtydliga honom. Skillnaden är särskilt tydlig i synen på Jungfru Maria. Många goda protestanter är nästan hysteriskt rädda för att Maria skall skymma Jesus, medan vi tror att hon hjälper oss att se honom ännu tydligare. Samma mönster gäller när vi ser på människan i allmänhet. Kyrkan, den mänskliga gemenskapen och den enskilda människan skymmer inte Gud utan förtydligar honom och hjälper oss att ana vem Gud är. Kyrkan, en samling av ibland till synes hopplösa individer, har en stor fostrande och tuktande betydelse och hjälper oss att se något av Guds ständiga överraskningar. Här är det viktigt att se parallellismen mellan Treenigheten, alltså gemenskapen mellan Fadern och Sonen i Anden och Kyrkans gemenskap som en bild av Treenigheten och mänskligheten som sådan skapad till Guds avbild. På olika trappsteg och nivåer lyser Guds skönhet och härlighet. Ingenting här på jorden behöver skymma Gud. Varje människa har en grunduppgift att föra oss närmare Gud. Denna klassiska, patristiska tanke är ganska svår för många i vår individualistiska kultur som också är präglad av den lutherska synen ”jag - Gud”. Det katolska ”vi-Gud” är svårare att förstå för många människor. Många – även goda katoliker – är medvetet eller omedvetet präglade av synen att vi skymmer Gud för varandra istället för att peka på och uppenbara honom för varandra. Innerst inne längtar dock många efter att kunna förmedla och ge Gud till varandra.

Hela Kyrkan bygger på att det finns ömsesidighet, relation och dialog mellan oss liksom det finns mellan Fadern och Sonen i Anden. De teologala dygderna, tron, hoppet och kärleken, hjälper oss att bli kvar i grundrelationen till Treenigheten, även i arbetet i våra församlingar, där vi träffar både besvärliga och underbara människor som alla hjälper oss att växa Gud närmare. En av arvsyndens stora frestelser är att tänka att arbetet och mötet med människor

gör det besvärligare för oss och tar ifrån oss möjligheten att möta Gud. Det är bra att vända sig bort från sådana tankar under reträtten och istället öva sig att se de kära medbröderna som Treenighetens tempel och avbild. Vi kan tillbe och vörda Gud i varandra och tro att den som sitter bredvid mig är min stora hjälp på vägen till Gud. Den som bor i rummet bredvid och kanske väcker mig genom stiga upp tidigt och duscha eller slå i dörrarna eller som snarkar eller stör mig sent på kvällen kan hjälpa mig att hålla mig vaken inför Guds ansikte. Att lita på Guds skapelseverk i de underbara avbilder jag möter kan hjälpa mig att växa in i ett djupare förhållande till Fadern i Kristus. Det grundmönster "Jag - Du" som finns i Treenigheten mellan Fadern och Sonen i Andens kraft har ingjutits i oss för att vi skall leva i samma grundmönster i förhållande till varandra.

Hela vårt liv är en skola i att leva så, men genom syndens tragik är det svårt, inte minst i vårt samhälle. De flesta människor vill leva i gemenskap men klarar det inte. Många klarar inte att leva i äktenskap. Även de som tror sig vara kallade att gå i kloster eller bli präster har ofta svårt att leva tillsammans med andra. I våra församlingar märker vi svårigheter. Att leva i gemenskap klarar vi endast i kraft av Guds nåd, genom att följa hans bud och omvända oss till honom. Vill vi själva bygga upp gemenskapen blir det ofta tvärtom och kärleken vänds till antagonism. De flesta våldsbrott begås av människor som står varandra nära. Arvsynden motverkar "arvvalsignelsen". Genom sin skapelse och genom nådens verk vill Gud ingjuta det grundläggande relationsmönstret "jag - Du" i världen, men det finns motkrafter och motstånd. Därför behöver vi ständigt återvända till kontemplerationen av Guds inre verklighet.

Hela mässan är trinitariskt uppbyggd. Alla de liturgiska bönerna är med få undantag riktade till Fadern i gemenskap med Jesus och i kraft av Anden och hans gemenskapsstiftande kärlek. Vi leds in i det trinitariska skeendet. Ibland riktas från katolskt håll kritik mot de ortodoxa för att dessa vid dopet endast lär ut hur man gör korstecknet och ber en bön. Objektivt sett är det för lite, men lär man sig ordentligt att tränga in i korstecknet och i den treenige Gudens namn, kommer ofta det andra av sig självt. I vår kultur är vi mycket inriktade på logiska förklaringar men glömmer då ofta bort mysteriet. Påven säger att det är viktigt att vi lär oss att andas med två lungor. Vi behöver det pedagogiska, västerländska, förklarande och rationella men också mysteriet, det kontemplativa, det österländska. Kyrkan behöver ha bägge lungorna för att helighetsluften skall pulsera genom henne.

Varje gång vi gör korstecknet i den treenige Gudens namn är det egentligen hela trons verklighet, hela Guds verklighet vi tar till oss. Vi dras in i själva Guds inre verklighet och blir delaktiga i det som är oändligt mycket större än vi själva, i Sonens inre förhållande till Fadern. Sonen säger både: "Jag och Fadern är ett" (Joh. 10:30) och "Fadern är större än jag" (Joh. 14:28). Enheten mellan Fadern och Sonen är det första som sägs, men i själva enheten finns det också en hierarki. Det är något som strider mot vissa tankar i vår kultur, där man driver jämställdheten nästan in i absurdum. Genom en blick på Treenigheten får vi hjälp att se vad det egentligen kommer an på. Enheten mellan Fadern och Sonen i Andens kärlek är det första. Men i enheten finns det också ett hierarkiskt mönster. "Fadern är större än jag", säger Jesus.

För många människor i vår tid är det svårt att smälta att det finns hierarki, auktoritet, grader och trappsteg. Även många kristna har präglats av denna syn. Jag försökte en gång i föredrag om bön för fromma protestanter förklara den klassiska katolska synen att det finns grader i böns utveckling. Men då kom invändningar. För många kristna är det nästan otänkbart att tänka sig att vissa människor har vuxit närmare Gud genom ett liv i bön och helgelse. Man är allergisk mot varje tänkande präglat av hierarki, grader och trappsteg. Deras invändning

strider dock mot hela synen på människan. Det skulle vara tragiskt om vi blev kvar på spädbarnsstadiet ända till dödsögonblicket.

Jesu ord: "Fadern är större än jag" kan bli till hjälp att förstå hela idén om hierarki, lydnad samt utveckling i bön och helgelse. Som människa växte Jesus till i kraft och vishet (Luk. 2:40). Hela Kyrkans idé bygger på det hierarkiska tänkandet, och då menar jag inte bara hierarki i den gängse meningen utan också att vi är kallade att hjälpa varandra, även i vårt andliga växande. De som har kommit lite längre på bödens väg drar med sig de andra. Den synen skulle kunna bli till hjälp för människor i samhället som ofta fastnat i tron att vi skall vara jämställda på alla möjliga och omöjliga nivåer. Följden blir konkurrenstänkande, inte minst på arbetsplatser och i familjelivet. Orden "Fadern är större än jag" behöver ingjutas i alla mänskliga gemenskaper. Annars blir det lätt en slags huggsexa, där alla hugger till sig vad de anser sig ha rätt till.

I Guds rike är det alltid tal om tjänandets hierarki. Påven är Guds tjänares tjänare. Den trinitariska grundtanken är mycket viktig i vår tid och i vår miljö. Jesus säger samtidigt "Fadern är större än jag" och "Jag och Fadern är ett". Vi måste översätta uttrycken för förhållandena inom Treenigheten till förhållandena mellan oss människor. Vi är skapade till Guds avbild och skall återspegla det som finns i Gud för att det skall bli en så god och harmonisk tillvaro som möjligt. Ser vi bara på ett av orden "Jag och Fadern är ett", på enheten och jämställdheten, går något snett. Ser vi bara på orden "Fadern är större än jag" blir lätt auktoriteten och lydningen alltför dominerande. Det finns en helig harmoni som måste integrera bägge polerna, både personernas enhet och den hierarkiska principen.

Slutligen finns ytterligare en trinitarisk princip som på grekiska benämns *perichoresis*. Det handlar om att personerna, att Fadern och Sonen, på något sätt går in i varandra. Den ene bor mer i den andre än i sig själv. I all form av kärlek är den andre viktigare. Kärleken förflyttar oss ut ur jagets begränsning och in i den andre. Vi går in och ut i varandra. Det finns ett utbyte, ett inneboende, ett inträngande in i den andre. Fadern och Sonen cirkulerar i varandra. Här räcker våra mänskliga ord inte riktigt till, men vi kan tänka på hur vi sitter här på reträtten. Vi hör ihop och är inte bara instängda individer inburade i oss själva. Den moderna kulturens och antropologins förbannelse är att man drivit individualismen längre och längre. Människor i vår tid tror att de till varje pris måste förverkliga sig själva, medan vi kristna tror på ett Kristusförverkligande, där vi alla bidrar till varandras växt. Vi kan se den trinitariska principen som ett motgift mot den långt drivna individualismen.

Kyrkans idé bygger på att vi påverkar varandra. Den enes bön ger den andre impulser. Mycket av det som är typiskt katolskt bygger på det förhållandet. Det gäller synen på de heligas samfund, avlaten och förbönen. Vi är inte enskilda, åtskilda individer utan i kraft av nåden får vi påverka varandra på väg till heligheten. Vi gör det även genom våra misstag. Inte ens syndens nej behöver vara något definitivt i Kyrkans rymd. I kyrkohistorien ser vi att även nedgångsperioderna, när många sagt nej till Gud, kan få en slags chock- och ekoeffekt så att många säger ja. Efter reformationens nedgångstid kom en ny blomstring av helighet. Efter den franska revolutionen och allt som hände då var det flera som sade ja till Gud. Det kan bli något liknande i vår tid. När mina medbröder kom från Belgien till Sverige trodde de att man i Sverige kunde vara säker på att få leva ett eremitiskt liv, eftersom människorna här inte är intresserade av Gud och ett andligt liv. Efter en tid upptäckte de att just eftersom samhället var så sekulariserat fanns det också en liten grupp med mycket stort andligt intresse.

Också i vår tid kan något liknande hända. När många säger nej till Gud kan det väcka en annan grupp att säga ja till Gud på ett djupare plan. Vi påverkar varandra på gott och ont. Vi som är här på reträtt påverkar varandra att komma Gud närmare. Även det som kan upplevas som störningsfaktorer kan väcka oss att ge oss till Gud. Det är glädjerikt att upptäcka att vi är en gemenskap där man förmedlar Guds verklighet till varandra och där det inte finns några murar mellan oss.

På Sankt Davidsgårdens reträtthem i Rättvik har man i kapellet gjort små murar mellan var och en. Man har den omedvetna föreställningen att man stör varandra och sitter därför med små murar mellan varandra för att koncentrera sig på Gud. Här kan vi ana den omedvetna, lutherska synen, där det bara finns Gud och jag. Det gör inte så mycket om de andra sitter och gråter eller inte finner Gud, bara jag har Gud här i mitt bås. Enligt den klassiska katolska grundtanken är vi däremot ett folk, en gemenskap som tillsammans förmedlar Gud till varandra. Även hos goda katoliker kan man dock möta en individualistisk syn, där den egna fromheten och bönen är det viktigaste. Men den heliga Treenigheten lär oss att vi får dela Faderns och Sonens "Jag - Du"- förhållande och får översätta det till våra mänskliga relationer. Vi får ge Gud till varandra, även när vi inte är i andlig toppform.

Vi ber till sist om den nåden.

Herre, Jesus Kristus, du har öppnat vägen till Fadern. Hjälp oss, så att vi blir vägvisare på den vägen, även i vår svaghet och brist. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Föredrag III

Himmelske Fader, öppna ditt innersta, så att vi ser vår plats i ditt hjärta. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Vi har försökt se hur Guds inre treeniga liv kan betyda något för oss här och nu, ja, att faktiskt hela vårt liv måste ses i Guds ljus för att vi skall finna livets djupa mening, dess inriktning och värde. Vi är skapade till Guds avbild. Människan förblir en gåta för sig själv innan hon upptäcker att hon kan spegla sig i Guds inte mysterium, att allt i vårt kristna liv pekar tillbaka på Gud och att Jesus Kristus har uppenbarat för oss Guds innersta verklighet och väsen. Vi har sett på några trinitariska principer och vad de kan betyda för oss i vårt liv. Nu skall vi se mer på personerna i Treenigheten.

Fadern är barmhärtighetens Fader. Lärjungarna sade till Jesus: "Herre, visa oss Fadern. Det är nog för oss" (Joh. 14:8). Vi tror att vi endast kan se Fadern genom Jesus Kristus. Fadern har aldrig uppenbarat sig här på jorden. Han förblir dold i ett heligt mörker som vi aldrig kan genomtränga. Ändå talar Jesus ständigt om Fadern. Han pekar hela tiden vidare och vill vara vägen till Fadern. Denna dynamik är mycket viktig att behålla. Genom och med Jesus Kristus är vi på väg till Fadern. Hela vårt liv är en pilgrimsfärd hän mot Fadern. Hela liturgin är inriktad på att förhålliga, upphöja och tacka Fadern i Jesus Kristus. Ändå har ingen människa sett Fadern. Han förblir dold för våra blickar och lever i ett ljus som är så starkt att det bländar oss. Likväl ser vi Fadern i Sonen. Den som har sett Sonen har också fått en glimt av Fadern. Vi kastas fram och tillbaka mellan ljus och mörker, mellan det som har uppenbarats och det som är fördolt. Något av den djupa meningen med vårt liv ligger i att vi får precis så mycket ljus från Gud vi behöver, men att han ändå är större och döljer sig i ett ljus som ingen kan se och förbli vid liv. Denna spänning mellan den uppenbarade och den fördolde Guden är kärnan

i vårt förhållande till Gud. Den gamla människan vill gripa tag i, kontrollera och manipulera Gud, men det kan hon inte. Gud döljer sig. Fadern är större och drar sig undan.

Det finns ett drag av ouppnåelighet i Fadern. Inom Treenigheten är han ursprunget också till Sonen och Anden. Vi kan aldrig förstå att det finns en begynnelse inom själva Guds väsen, som är evigt. Fadern är urkällan varur Sonen föds av all evighet. Det andliga faderskapet i Treenigheten är urkällan till all auktoritet, makt och myndighet. Vår tid har lite förlorat förståelsen av den heliga enheten mellan makt och barmhärtighet som är så typisk för Fadern. I en av kollektbönera ber vi: "Helige Gud, din skonsamhet och mildhet är det främsta tecknet på din allmakt". I Gud är skonsamhet synonymt med allmakt och barmhärtighet detsamma som rättfärdighet. Denna teologiska grundprincip innebär att i Guds innersta sammanfaller allt som är sant, äkta och riktigt. I Gud kan vi inte skilja mellan makt och barmhärtighet, medan det här på jorden ofta finns en splittring. Många människor i vår tid har svårt att förstå att Gud samtidigt kan vara både oändligt barmhärtig och allsmäktig. Här på jorden erfar man ofta barmhärtighet och allmakt som motsatser. Det är ofta här som människor har svårt med Kyrkan och tron, eftersom de spelar ut makt och auktoritet mot barmhärtighet, mildhet och skonsamhet. Ändå vet vi att barmhärtigheten måste vila på auktoritet för att inte bli menlös och flummig.

Det är alltså den barmhärtige och allsmäktige Fadern som Sonen har uppenbarat. I Sonen ser vi mycket av detsamma som hos Fadern. I Sonen ser vi Fadern. Ändå säger Jesus att Fadern är större, att han har fått allt av Fadern och vill ge allt tillbaka till honom och förhållas till honom. Jesu stora uppgift är att förklara Faderns barmhärtighet och göra honom tydlig och synlig. Allt vad Jesus säger och gör syftar till att uppenbara Fadern för våra ögon. Jesus är i alla sina liknelser och i allt han säger och gör oskiljaktig från sin Fader. Att framhålla det är mycket viktigt, inte minst i ett protestantiskt färgat klimat, där man ofta är mycket Jesus-centrerad. Att på rätt sätt uttala ordet Jesus på svenska är inte så lätt, eftersom ordet lätt förknippas med en pietistisk känslomässighet, där man nästan aldrig säger Kristus utan bara Jesus, Jesus och koncentrerar sig på den mänskliga sidan hos Jesus. Det bottnar i att man inte riktigt har insett att Sonen och Fadern är oskiljaktiga. Dynamiken mellan Fadern och Sonen är livsviktig i all liturgi och bön, ja, i allt kristet liv. Sonen leder oss vidare till sin Faders hus och till sin Faders hjärta. "Ingen känner Sonen, utom Fadern, och ingen känner Fadern, utom Sonen och den som Sonen vill uppenbara honom för" (Matt. 11:27). När vi ser på Sonen, ser vi också vidare på Fadern. Gång på gång måste vi låta Jesus leda oss vidare till Fadern. Jesus uppenbarar Guds innersta: Faderns barmhärtighet, skonsamhet och mildhet. Jesus har kommit för att öppna världens ögon för att se att den Gud som skapat världen också vill rädda den.

För människor i vår tid är det svårt att förklara att vi behöver räddning, frälsning. Här ser vi en konsekvens av en viss förkunnelse som alltför ensidigt talat om behovet av frälsning. Då har människor reagerat och sagt att de inte behöver någon frälsning utan har det bra som de har det. Det är en svår men viktig uppgift att visa människor, som tycker sig klara sig bra på egen hand, att de behöver Guds barmhärtighet och frälsning. Något av lösningen ligger i att peka på Treenigheten. När människor verkligen får upp ögonen och anar att vi tror på en treenig Gud, kan mycket falla på plats som annars är oförståeligt. Att förena det paradoxala att Gud samtidigt har all makt och är barmhärtig är svårt för sökande människor. De har svårt att tro att en allsmäktig Gud kan tillåta en värld som denna och att en barmhärtig Gud kan vara den som styr världens gång. Men i Treenigheten förenas och försonas det som vi på ett mänskligt och rationellt sätt inte kan förstå hur det går ihop.

Vi kan också se det mer psykologiskt. Vi lever i en tid som har kallats ”faderlös”. Den tyske psykologen Alexander Mitscherlich (1908-1982) talade för några decennier sedan om ”*eine vaterlose Gesellschaft*”, och det fortsätter att vara så. Det finns ett allmänt pubertetsuppror mot allt vad auktoritet och makt heter, vilket inte får förvåna oss när vi ser på historien. Aldrig har makt, auktoritet och lydnad missbrukats så mycket som i vår tid, i såväl nazismen som kommunismen. Ändå kan vi inte klara oss utan auktoritet och makt.

Vi har ett gyllene tillfälle att förklara den rätta innebörden på ett sätt som människor kan smälta. Vi kristna tror att vi i Treenigheten har en motsatsernas förening, ”*coincidentia oppositorum*”, där den fulla allmakten och den fulla barmhärtigheten går samman i Faderns hjärta. Kyrkan och all auktoritet måste återspegla Faderns barmhärtighet och skonsamhet utan att fördenskull bli menlös och flummig. Att göra det är inte helt lätt, men som präster har vi genom vår vigning del i Faderns auktoritet. Vi handlar ”*in persona Christi*”, som också innebär en delaktighet i Faderns auktoritet och barmhärtighet. Vi får förmedla det som är större än vi själva i liturgin, bikten, den andliga ledningen och förkunnelsen. All auktoritet i Kyrkan är en återspeglning av Guds egen auktoritet och måste därför vara färgad av barmhärtighet, mildhet och skonsamhet samtidigt med auktoriteten. En svårighet i vår tid är att många är brända av politiskt och socialt missbruk. När Kyrkan gör anspråk på andlig makt väcker det genast motstånd i ett individualistiskt klimat, där människor själva vill bestämma vad de tror på. I vår tid talar man inte så mycket om tro utan mer om gudsbild. Man har då vänt på det hela, så att man själv har lagt beslag på auktoriteten och bestämmer hur Gud skall se ut. På samma sätt som på ett smörgåsbord plockar man selektivt ut det man vill ha. Risken är att man i förhållande till Gud väljer ut godbitarna och bara vill ha det söta. Man vill ha barmhärtigheten. Men Guds barmhärtighet utan allmakt blir tråkig. Då blir man lätt förvirrad och söker kanske något häftigare och går till satanisterna.

Det är viktigt att försöka hjälpa de förvirrade att återfinna vägen till Treenigheten. I kristendomen och de andra uppenbarelsereligionerna väljer man inte själv ut vad man skall tro utan tar istället som nåd och gåva emot vem Gud är. I det andliga faderskapet finns både allmakt och barmhärtighet, något som blir fruktbart. I Treenigheten ser vi att fruktbarheten är så stor att Sonen framgår ur Faderns sköte av all evighet. Livet ges vidare inom Gud. Vi kan inte förstå att Gud av all evighet ständigt är en fruktbar Gud och att Sonen av all evighet föds ur Faderns sköte. Eftersom vi är så tidsbundna kan vi överhuvudtaget inte förstå evigheten, Vi förstår inte att Sonen ständigt kan födas, att han är den enfödde som ständigt framgår ur Faderns sköte och att, som vi säger i Västerlandet, Anden alltid framgår ur Fadern och Sonen i en ständig, andlig fruktbarhet. För oss som är bundna av tiden är det nästan omöjligt att förstå att för Gud kan allt, vara närvarande och nuvarande. När vi tänker på evigheten tar vi nästan automatiskt med oss tidsbegreppet. Men för Gud finns det varken något före eller efter utan bara ett nu. Skolastikerna talade om *actualitas divina*, som innebär att för Gud är allt lika aktuellt, nytt och närvarande. Ordet ”ny” är ett älsklingsord i kristendomen. Vi har det nya testamentet, det nya förbundet. Jesus talar om nytt liv och nytt vin. Här får vi förstå ordet ”ny” som en delaktighet i evighetens nu. Ovan tid och rum lever Gud ett ständigt nytt och friskt liv. Evigheten är alltid lika ung och ny.

Därför är det blasfemi att framställa Gud som en gammal gubbe eller Kyrkan som en gammal mormor i en gungstol. Kyrkan är den eviga bruden. Vi kan inte flytta över våra tidsbegrepp när vi närmar oss Guds mysterium. I traditionen har man alltid haft en viss reservation mot att avbilda Fadern. Sonen är den som har blivit människa. Hans ikon lyser emot oss i otaliga gestalter, medan Faderns bild möter oss i Sonen. Likadant är det i liturgin. Fadern har inte någon egen fest, även om man från visst håll önskat fira barmhärtighetens söndag som

Faderns söndag. Hittills har Kyrkan varit restriktiv, eftersom alla högtider och alla mysterier vi firar talar om Faderns uppenbarelse i Kristus och därför alltid implicit pekar tillbaka på Fadern, som föredrar att förbli okänd för våra nyfikna ögon. Jesus drar oss ut ur oss själva och in i tillbedjan av Fadern. All kristen liturgi och bön är i grunden riktad mot Fadern. Med Jesus får vi gå till Fadern och återvända till ursprunget i Treenigheten.

Som präster har vi en kallelse att göra den osynlige Fadern inte direkt synlig men ändå lite mer efterlängtd, en kallelse som kanske är speciellt tydlig i vårt faderlösa samhälle, där man ibland talar om fädernas abdikation. Tragiskt är att många män, även familjefäder, abdikerat från sin auktoritet, eftersom allt vad auktoritet och makt heter blivit belastade ord. Just därför kan den prästerliga auktoriteten få en speciell profetisk innebörd i vår tid. Det är en svår men viktig uppgift att göra det på rätt sätt och det kan ske endast ”*in persona Christi*”. Fadern kan vi endast närma oss i och genom Jesus Kristus. Fadern förblir alltid dold och bortom räckhåll, men ändå är det vår uppgift att peka på honom liksom Jesus själv gjorde. I vår bön måste det bli tydligt att vi mer och mer vänder oss till *Abba*-Fader. Genom nåden får vi del av Faderns och Sonens ömsesidiga relation. Sonens inre *Abba*-förhållande är kärnan i vår bön. Inväxandet i det direkta förhållandet till Fadern gör det möjligt för oss att förmedla Faderns auktoritet.

Om vi lever i en levande relation till Fadern i Kristus kan vi i vår undervisning och liturgi och i samtal förmedla det som är större än vi själva. Att kunna göra det ligger i den sakramentala värdighet vi fått del av. Vi kan förmedla det som är större än vi trots vår brist och svaghet eller för att uttrycka det med kristet språk: genom vår ödmjukhet och genom att bekänna vår begränsning och oförmåga. Att erkänna den egna begränsningen kan få en profetisk klang i vårt samhälle, där så mycket handlar om kompetens, prestation och effektivitet. Det kan också hjälpa människor att se vidare mot Fadern. Det sägs ibland att kyrkoherdarna i vårt stift måste kunna allting. De skall kunna sköta en trädgård, värmepannor, skriva register och mycket annat. Men om vi medvetet erkänner våra brister och svagheter brukar det finnas människor i församlingen som kan hoppa in. Ödmjukheten, som är ytterst främmande för vår tids mentalitet, är en del av vår auktoritet. Vi tror ju på en Gud som har blivit människa och utblottat sig själv. Vi tror på hans *kenosis*, hans ödmjukhet. Det finns mellan auktoritet och ödmjukhet ett samspel som återspeglar något av relationen mellan Fadern och Sonen. Fadern är som kyrkofäderna säger *plenitudo fontalis*, källans fullhet, och ur denna källa föds, som Johannes av Korset (1542-1591) säger, ett vatten som strömmar över.

Sonen som framgår ur Faderns sköte har blivit människa bland oss för att föra oss tillbaka till ursprunget. Hela det kristna livet innebär att gå ut ur den egna begränsningen, bristfälligheten och synden för att genom Kristus förvandlas till en ny människa och så ledas fram till Fadern. Vi tror att Guds nåd kan förvandla oss. Ser vi oss i spegeln ser vi inte så mycket av förvandlingen, och ser vi på oss själva i själens spegel kan det vara svårt att se att något har skett. Ofta är det lättare att se vad Guds nåd har åstadkommit i andra människor. Hela vår tro bygger på att vi kan förvandlas. Gud kan förvandla syndare till heliga människor. Frälsningen kan bära frukt. Annars skulle vi inte ha helgonförklaringar. Ett av de stora tecknen på Guds barmhärtighet är att han inte behåller barmhärtigheten för sig själv utan låter oss dela den. Han förvandlar vårt hjärta så att det blir mer likt hans. Stenhjärtat behöver bytas ut mot ett äkta hjärta.

En del av jubelårets budskap är att vi övar oss att bli förvandlade av Guds barmhärtighet och låter Faderns nåd och barmhärtighet strömma ut över hela Kyrkan genom den heliga port som symboliserar Jesu öppnade hjärta. Det kan bli lite lättare att förstå avlaten i det ljuset. Vi ser

ett överflöd av Guds barmhärtighet strömma ut. I bikten har vi redan fått förlåtelsen, men genom avlaten kan vi för oss själva och för andra gottgöra det vi brutit mot barmhärtigheten. Kyrkan har en skatt av helighet. Enligt Guds barmhärtighet skall den inte bara ligga där som i en skattkista utan cirkulera mellan Kyrkans lemmar. Vad den ene brutit och gjort fel kan den andre gottgöra genom avlaten. Gud behåller inte sin barmhärtighet svartsjukt för sig själv, utan genom Jesu öppnade hjärta strömmar den ut ur Kyrkan och vi får ge den vidare till varandra. Faderns barmhärtighet är tillgänglig för oss, och det förklarar Jesus för oss i Luk. 15 på tre olika sätt. Gud söker det förlorade: den förlorade sonen, det förlorade fåret och den förlorade penningen. Gud vill inte låta något gå förlorat utan istället rädda och frälsa det. Barmhärtigheten som cirkulerar i Kyrkan får vi förmedla till varandra och till världen.

Som biskopar, präster och diakoner har vi en speciell, sakramental delaktighet i barmhärtighetens auktoritet. I Jesu Kristi person får vi också förmedla Fadern, den Osynlige, som står över allt annat. Oftast yttrar det sig som en längtan efter honom. Samtidigt blir det en uppmaning att själva i vår bön och i vårt liv öppna oss för Fadern. Speciellt här i Västerlandet måste vi som tidigare påpekats vara uppmärksamma på den så kallade ”Kristusmonismen”, som är mycket tydlig i vissa protestantiska riktningar, där man hela tiden endast talar om Jesus. Man glömmer att Jesus hela tiden talade om Fadern. Den klassiska kristna tron pekar alltid liksom Jesus själv på *Abba*, Fadern. Det innebär ingen nedvärdering av Jesus utan tvärtom blir Jesus ännu större när han höjer oss upp till Fadern. Även hos en del katoliker är Treenigheten något av ”*terra incognita*”. Att göra tron på Treenigheten mer tillgänglig för oss själva och för människorna är ett överlevnadsvillkor för kristendomen. Treenighetstron svarar mot den djupaste längtan hos människan, som är skapad till Guds avbild, till längtan efter gemenskap, äkta auktoritet och makt, sann barmhärtighet och djupa relationer.

Svårigheten är att hitta ett språk som förstås. Ibland är det just tystnadens och tillbedjans språk som kan hjälpa människor. Ett kloster kan ha en mycket stor evangelisatorisk funktion i ett sekulariserat samhälle. Människor som inte skulle kunna tänka sig att sätta sin fot i en vanlig kyrka kan vara mycket nyfikna på livet i ett kloster. Den treenige Guden själv har en skönhet, härlighet och sanning som drar till sig människor, även om vi misslyckas. Gud behöver i och för sig inte oss för att bli känd, men ändå vill han använda oss – en viktig accentskillnad. Gud kan använda också våra svagheter och misslyckanden för att väcka människor att ge sig till honom. När Kyrkan har hamnat i en nedgångsperiod, där många svalnat i sin tro, kan det väcka andra att säga ja på ett djupare plan. Det kan ibland kännas svårt och tungt ute i våra församlingar med ringa intresse för sakramenten, mässan, prästen och Kyrkan. Men vi får tro att Gud i sig själv i sitt treeniga mysterium drar till sig människor, väcker dem till tro och förvandlar dem även om vi tycker oss vara bristfälliga. I Kyrkans historia ser vi hur Gud använder svaga, bristfälliga människor för att leda andra till helighet och till att se behovet av Guds ständiga barmhärtighet och nåd.

Vi ber om den nåden.

Fader, i din oändliga barmhärtighet kallar du oss svaga och bristfälliga människor att tjäna dig som präster, diakoner och biskopar. Hjälp oss att finna vår glädje i att tillhöra dig. Hjälp oss att se vår svaghet som ett ständigt rop på hjälp. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Föredrag IV

Jesus Kristus, öppna vårt hjärta, så att vi ser dig närvarande i allt som sker, i allt vad vi ser, hör och tänker. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Vi skall nu se speciellt på Sonen, när vi försöker se rakt in i Guds treeniga verklighet. Tron ger oss en äkta kunskap och inblick i vem Gud är. Även om Gud är oändligt mycket större än allt vi kan fatta, smälta och förstå, vet vi genom tron att han ger oss sin sanning. Under jubelåret är vi alla som kristna kallade att förundra oss över Treenighetens mysterium, att begrunda det och förvandlas av det. Det vi i trons värld tar emot, lyssnar till och ser på, det gör någonting i oss. Om vi ser tillräckligt mycket på Gud, blir vi honom lika. Man säger ofta att människor som verkligen älskar varandra liknar varandra. Det vi tycker om att se på avspeglar sig i själen. Tycker vi om att se på Gud, Kristus och Maria blir vi lite mer lika dem. Vi blir lika det vi ser på. Vi kristna är kallade att se på Gud. Vi tror att det i evigheten skall vara vår enda uppgift att se Gud sådan han är. Här på jorden ser vi Gud endast i trons dunkel, men Gud har blivit människa i Jesus Kristus och i honom ser vi och anar Fadern.

Vi har tidigare tecknat Faderns auktoritet och talat om principen *auctoritas*, en barmhärtighetens allmakt som finns i Fadern som ursprunget inom ursprunget. I Sonen ser vi en annan princip: *nativitas*, födelsen. Sonen föds ur Fadern av all evighet. Han är den enfödde, men han blir också den förstfödde bland många bröder, när han föds ur Jungfru Marias moderliga sköte för vår frälsnings skull. Vi kan säga att principen *nativitas* flyttar över Treenigheten till jorden. Att vara född innebär, uttryckt med våra mänskliga termer, att vara helt beroende. Ingen är så beroende som den nyfödde. Sonen är totalt beroende av sin Fader.

När Sonen blir människa tar han till jorden med sig principen om kärlekens totala beroende av sitt ursprung. Samtidigt måste vi erkänna att det i vår tid inte är lätt att förstå, tillgodogöra sig och smälta att man är beroende, eftersom man vill vara oberoende och stå på egna ben. Det finns ett felaktigt beroende, men det finns också ett äkta och sunt beroende i alla former av äkta kärlek. Sonens eviga födelse ur Fadern uttrycker den äkta och sanna kärlekens beroende som alla människor behöver. Kärlek skapar alltid beroende, men det är svårt att underordna sig varandra av kärlek, eftersom tidsandan går i helt annan riktning. Man vill bli oberoende och självständig så fort som möjligt. I Sonens *nativitas* ser vi en gudomlig princip, en intratrinitarisk princip, som måste översättas till vårt sätt att tänka, leva och handla för att kärleken skall vara äkta och sann.

Det är för oss viktigt att se hur Jesus Kristus i sitt liv här på jorden uttrycker en återspeglning av sin eviga kärleksrelation till Fadern. Beda Venerabilis (673-735) säger: "Han föddes av Fadern såsom den ende, men han ville inte förbli en enda". Inom Treenigheten är Sonen den enfödde, men när han kom till jorden ville han bli den förstfödde av många bröder. Han ville skapa ett folk, en gemenskap.

I Kyrkan, de troendes gemenskap, måste principen *nativitas*, som talar om kärlekens beroende och överlåtelse, bli något vi lever av och förvandlas av. Här kan vi anknyta till de teologala dygderna, tron, hoppet och kärleken. Den tro vi erfar här på jorden måste återspegla något av den relation som finns mellan Fadern och Sonen. Här på jorden lever vi i trons dunkel och överlåter oss till någon vi inte ser, men vi skulle kunna säga att i Gud sker denna överlåtelse med öppna ögon. Trons lydighet och lyhörddhet i vårt liv här på jorden måste återspegla Sonens beroende och lyhörddhet för Fadern inom Treenigheten. I evangeliet ser vi ständigt hur Sonen

lyssnar på Faderns röst, som är hans dagliga bröd. I brottningen i Getsemane, när Sonen överlåter sig till Faderns vilja, ser vi hur smärtsamt det kan vara.

Utan trons lyhörda hållning kan vi inte komma Gud nära. Lyhördheten är en tröskel vi måste komma över, eftersom den gamla människan inte vill lyssna och lyda. Hon vill istället själv tala, styra och ställa. Hela vårt liv på jorden är en kamp, inte minst i vår kultur, mellan den gamla människans oberoende – *non serviam*, jag vill inte tjäna, jag vill själv bestämma – och den nya människans troslydnad. Egentligen har alla människor någon form av lydnadsförhållande, även om själva ordet lydnad i vårt samhällsklimat är belastat. Människan är alltid beroende av något och någon.

Hela vårt kristna liv är ett inväxande i trons lydnad, i överlåtelsen. Genom vårt dop har vi blivit iklädda Sonens lydnad till Fadern. Varje dag får vi ikläda oss denna Kristus-verklighet, som ibland uttrycks symboliskt. I gamla sakristior fanns det små böner för varje klädesplagg man tog på sig till mässan. I den karmelitiska traditionen uttrycker skapularet Marias beskydd. Man ikläder sig hennes öppenhet och lyssnande hållning. Vi behöver yttre tecken som ett kors eller en medalj om halsen för att uttrycka en inre verklighet. Kläderna och frisyren uttrycker vem man är. Genom vårt dop är vi redan iklädda hela Kristus-verkligheten. De koptiska kristna har ofta ett kors intatuerat på armen. Genom vårt dop har vi alla fått ett kors intatuerat i själen som ett motgift mot den gamla människans oberoende och felaktiga självständighet.

Samtidigt har psykologin lärt oss att det också finns ett osunt beroende, vilket inte gör det lättare att hitta rätt väg. Ändå tror vi att den ingjutna trosgåvan, troskraften, trosdygden låter oss delta i Sonens lydnad till Fadern. Liksom Jesus får vi be: ”Ske inte min vilja utan din”. Hela livet står vi inför ett val att antingen visa Kristi vänlighet och kärlek eller fastna i oss själva. Så småningom blir vi mer och mer lyhörda och seende och upptäcker att det i varje ögonblick finns ett val mellan å ena sidan troslydnaden, överlåtelsen och å andra sidan den gamla människans längtan efter oberoende. Tron är en dynamik som växer till. Teresa av Avila (1515-1582) säger: ”Allt som inte sker av tro är synd”. Allt som vi inte gör av överlåtelse till Fadern riskerar att bli dyrkan av vårt eget jag. Hos de heliga ser vi att synskärpan blir allt starkare. Thérèse av Lisieux (1873-1897) sade, att hon inte kunde låta tre minuter gå utan att öppna sig för Gud. För de flesta människor kan det röra sig om tre timmar, tre dagar eller tre veckor. Thérèse ville inte skryta med att hon levde så nära Gud utan var snarare ledsen för att det gick två minuter då hon inte tänkte på Gud. Tron, hoppet och kärleken har en tendens att antingen intensifieras eller försvagas. Guds nåd och kraft är en dynamisk verklighet i oss. Stagnation i det andliga livet innebär tillbakagång. Öppenheten för Sonens lydnad och lyhördhet för Fadern kan vi aldrig släppa. Det finns inga likgiltiga känslor och händelser, inte heller på vår fritid. Det finns också en fritidens spiritualitet. Det handlar om att relatera till Gud i livets vanliga, alldagliga händelser. Vi fascineras av att helgonen i livets alldagliga händelser är öppna för Gud.

Det kan för oss vara bra att ta andlig temperatur på oss själva och tänka efter om vi alltid finner vår glädje i att söka Guds ansikte, vara öppna för honom och lyckliga tillsammans med honom eller om vi tycker att det är skönt att slippa honom. I allt vi möter kan vi ha vår blick på Fadern i gemenskap med Jesus Kristus och överallt se Guds spår och tecken. Då förvandlas också vår blick på de andra, så att vi inte längre ser dem som konkurrenter eller besvärliga människor utan som Guds avbild, Guds tempel och som en påminnelse om Gud. För oss nordbor kan det vara lite svårt, eftersom vi ofta upplever andra som störningsmoment och inte ser Guds närvaro i vår nästa. Men det är en glädjeric erfarenhet, när vi upptäcker de andra som en hjälp att komma Gud närmare. De tar inte bort Guds närvaro utan förtydligar den.

Vi behöver öva in Jesu kärleksfulla blick. När Jesus ser på människor upptäcker de att de är sedda av honom och förvandlas då. Även vi människor kan förmedla Guds kärlek genom vår blick, som ibland kan vara medlidsam och ibland sträng, fordrande och förvandlande. Vårt deltagande i Jesu blick på Fadern är också kärnan i vår bön. Både ögat och örat är viktiga organ i börens verklighet. Den västerländska människan är i allmänhet mer beroende av örat, medan den österländska betonar ögat, kontemplerationen, seendet och ikonerna. Faktiskt behöver vi både öra och öga för att den fulla mänskliga kapaciteten skall utvecklas. Vi får låna Jesu ögon och se på Fadern och allt annat och vi ber också med blicken.

Här i Västerlandet behöver vi öva oss i att se att allt det vi ser kan förvandlas till lovsång. Franciskus (1182-1226) ser på fåglarna och Johannes av Korset på fiskarna och ser det genast som en bön, där hela skapelsen vibrerar av lovsång till Skaparen. Genom både örat och ögat kan vi närma oss Gud. Även munnen använder vi i bönen. Lovsången strömmar ut ur vår mun och Gud kommer in genom munnen. I eukaristin deltar munnen i den mest innerliga, tänkbara förening med Gud i Jesus Kristus.

Hela vår mänskliga varelse drar oss in i förhållandet till Gud. Vi kan endast närma oss Gud som kroppsliga varelser. Kroppen är vårt redskap och hjälpmedel att komma Gud närmare, något som är ganska svårt att se för den västerländska människan, som i allmänhet har en ganska dualistisk syn, där kroppen ses som ett hinder som drar oss bort från Gud. Men också kroppen är helgad och indragen i det djupa gudsförhållandet. Hela den sakramentala frälsningsekonomin säger att kroppen och de materiella tingen är delaktiga i förmedlingen av den djupa verkligheten. Alltsedan Gud har blivit människa och antagit en kropp har det kroppsliga och materiella helgats och blivit bärare av Guds verklighet och nåd.

Vi måste därför integrera kroppen i vår andliga förening med Gud. Här får vi stor hjälp av evangeliet och traditionen, även om det finns ett visst motstånd mot denna syn i vår tid och vår kultur. De kroppsliga uttrycken i bönen hjälper oss att samla oss, speciellt då vi är splittrade i vårt inre och endast kan uttrycka vår längtan och bön genom kroppens gester. I och för sig är det inte en mindre äkta bön, för själen dras ofta med av kroppen. Som mänskliga, kroppsliga varelser kan vi förhärliga och upphöja Gud även i vår kropp, ja, hela Kristi mystiska kropp vibrerar av Kristi lovsång och tacksägelse till Fadern. Vi dras med och uppåt i lovsången. De som är lite svagare, mer förströdda och världsliga dras in i det som är högre och större.

Vi får vänja oss av med den överdrivna individualismen och lita på att börens vågor fortplantar sig mellan oss. Det handlar inte bara om min individuella, personliga bön utan jag är indragen i något större. Som döpta är vi alla söner i Sonen, säger kyrkofäderna. Vi får del av Sonens tillbedjan och lovsång till Fadern. Egentligen är vi så fattiga som kristna att vi inte har någon egen bön utan får dela något större: Sonens tillbedjan av Fadern som anförtrotts åt Kyrkan som en skatt. Denna syn strider mot det allmänna medvetandet i dag. I samtal och i själavård märker vi hur fixerad människan är av det som rör henne själv, vid "mitt", "jag", "min bön", "mina svårigheter". En viktig uppgift för oss är att hjälpa människor att upptäcka det vida, katolska, klassiska perspektivet. Samtidigt finns en kollektivistisk frestelse. Man fastnar lätt på två avvägar, antingen den alltför individualistiska eller den alltför kollektivistiska och förstår inte den klassiska, kristna synen på den enskilda personen och på "*communio*", gemenskapen. I såväl den klassiskt katolska som den ortodoxa spiritualiteten har man starkt bevarat harmonin mellan person och gemenskap, medan man inom

protestantismen, alltsedan renässansen och reformationen, ibland fastnat i såväl en individualistisk som en kollektivistisk riktning.

Att återvinna det klassiska perspektivet med harmoni på det mänskliga planet vad det gäller person och gemenskap är en våra viktigaste uppgifter både under jubelåret och senare. Människan som är skapad till Guds avbild längtar efter gemenskap. Treenigheten är nedlagd i tillvaron som ett grundmönster. På samma sätt återspeglas det personliga elementet av personernas egenart inom Treenigheten. En av Kyrkans största utmaningar är att hitta ett språk som klargör att vi människor är djupt personliga varelser och samtidigt kallade att leva i gemenskap. Det är också oerhört viktigt att vi själva lever som vi lär, något människor är mycket uppmärksamma på. Inte minst eftersom orden förlorat sitt värde i vår tid är man mycket observant på hur vi kristna uppträder. Människor är ofta mer intresserade än vi tror. Även om de inte kommer till våra gudstjänster kan de genom Internet söka få en liten inblick i vad det kristna livet är. Att förmedla den kristna tron och återspegla Faderns härlighet till människor där de befinner sig på sin fritid är en utmaning. Vi är kallade att peka på Guds skönhet, sanning och kärlek även på lite ovanliga, oväntade och nya sätt.

Vi är delaktiga av Sonens troslydnad och överlåtelse i kärlek till Fadern i allt vad vi är och gör. Genom vårt dop finns det i oss och genom vår vigning har vi vigt oss själva till Fadern i Sonen. Vi handlar *in persona Christi*, först och främst i de liturgiska handlingarna, men också i allt vad vi är och gör. Vi tar inte av oss Kristus och hans inre förhållande till Fadern, när vi går ut ur sakristian. Vi är kallade till ständig bön och gudsförening, som alltid behöver intensifieras och växa till för att inte förminska. Att delta i en reträtt är ett bra sätt att förnya den gamla förälskelsen och fördjupa den grundläggande relationen. Inte minst i vårt avkristnade samhälle behöver vi en stark förening med Kristus och genom honom med Fadern för att inte dras bort från centrum. Vår tid är expert på att hitta på inbillade behov. På varuhuset spelar man ofta en viss musik för att göra oss drömmande och få oss att köpa saker vi egentligen inte hade drömt om. Vi blir lättpåverkade av allt vi bombarderas med. Det krävs en slags modern askes för att kunna stå emot alla stimuli.

Vi kan även använda askesen i förhållande till tiden. Vill Gud att jag skall besöka en sjuk, gå till kyrkan eller ta en promenad? Vi kan inte ställa upp några generella regler utan behöver vara lyhörda för Guds vilja. Det är inte likgiltigt hur jag använder min tid. Det är lätt att bara låta tiden rinna iväg. Jag behöver information och sätter på nyheterna på TV, men sedan är det lätt att bli sittande kvar under nästa program. Jag besöker en familj och vill tala om evangeliet, men sedan är det lätt att bli kvar och endast tala om väder och vind. Jag behöver motion och tar en promenad men går kanske till något varuhus och ser mig omkring. Mellan bön, arbete och fritid och mellan ensamheten med Gud och gemenskapen med andra behövs en harmoni, som vi kan öva upp endast genom att lyssna till och vara lyhörda för Gud. I vardagen har vi en stor chans att öppna oss för Gud, att hitta ett äkta sunt beroende och en frimodighet i tron. Vi ställs inför frågan om vad som är viktigt och vad vi kan undvara, vad vi kan ge Gud, vad vi kan ge vår nästa och vad vi kan ge oss själva. Ett viktigt kriterium för ett äkta val är att det hjälper mig att komma Gud närmare. Även om jag väljer en promenad, att simma eller gå på bio kan det hjälpa mig till en djupare gudsrelation. Överlåtelsen till Fadern är Jesu ständiga längtan och det är något som även kan avspegla sig i oss. Övar vi upp trons och kärlekens beroende gentemot Fadern i Jesus Kristus, kan detta även avspegla sig i våra möten med andra människor. Vi kan förmedla något av detta till andra och även själva bli ledda vidare till Gud genom de människor vi möter. I Guds folk finns det alltid levande lemmar som kan förmedla Guds närvaro.

Sammanfattningsvis kan vi säga att principen *nativitas*, födelse, som finns inom Treenigheten, kan och måste uttryckas i vårt mänskliga liv. Genom vårt dop har Kristus blivit så innerligt närvarande i oss att han ger oss del av sitt inre förhållande till Fadern. Vi är söner i Sonen. Vi har fått det andliga barnskapet, sonskapet. Allt det vi uttrycker dogmatiskt måste också bli en vanlig, alldaglig erfarenhet. Kriteriet för att tron har förvandlat oss är att man kan känna igen något av Kristus i oss. Det är egentligen det världen förväntar sig av oss. Det kristna livet skall återspegla Kristus. Det är en stor glädje och utmaning att veta att Kristus kan ta oss i besittning och förvandla oss, så att vi kan ge Fadern den tillbedjan och det förhållande som han väntar av oss.

Låt oss be om den nåden.

Fader, jag överlämnar mig åt dig. Gör med mig vad du vill. Vad du än gör med mig, tackar jag dig. Jag är redo till allt. Jag är med på allt, om blott din vilja sker med mig. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Föredrag V

Godhetens Gud, uppfyll oss med den Helige Ande. Töm oss på vår egen ande och ge oss din Ande, så att vi bara lever för att älska dig. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Efter att ha sett på Fadern och Sonen och hur vi kan söka efterlikna deras "karaktärer" skall vi nu se på den Helige Ande. Det är alltid lite svårare att få grepp om den Helige Ande. Fadern och Sonen ger oss vissa associationer till jordiska begrepp, även om vi måste komma ihåg att i Gud är Fadern och Sonen något oändligt mycket större än motsvarande begrepp här på jorden. När det gäller Anden är det något mer okänt och svårt att få grepp om. Redan ordet ande, vind, *ruah* på hebreiska, antyder att det är något vi inte kan få grepp om. Vi kan aldrig göra oss en bild av vad Anden är. Klassiska bilder som duvan och elden ger oss bara en liten ledtråd.

Vi skall försöka se hur Anden ändå kan ge oss en viktig insikt i både om vem han själv är och om hur vi kan efterlikna och förvandlas av honom. Vi tar vår utgångspunkt i ordet *spiratio* i Treenighetsteologin. I Västerlandet säger vi att Anden utandas av Fadern och Sonen, medan man i Österlandet säger att han utgår av Fadern genom Sonen. Det finns fortfarande en diskussion om begreppet *filioque*. Anden övergår våra begrepp. Det är karakteristiskt för Anden att vi aldrig riktigt kan fånga in honom, eftersom han övergår alla våra begrepp. Anden utgår av all evighet ur Fadern och Sonen eller genom Sonen. På ett hemlighetsfullt sätt fullbordar han Treenighetens mysterium. Han är den som binder ihop, förenar, skapar enhet eller som Paulus säger: den som utforskar djupen i Gud. Anden genomtränger, utforskar och utandas.

Hur skall vi då i någon mån kunna efterlikna denna inomtrinitariska princip? Vi skulle kunna säga att det är lättare att förstå Anden på ryggen, bakifrån eller när han saknas. Anden märks mest där han inte finns. Om Anden inte finns i vårt liv är det torrt och intetsägande. Då saknas den sakta susningen, vindpusten, oljan som får oss att fungera. Samma sak gäller gemenskapen. Om Anden inte finns uppstår det konflikter, samarbetssvårigheter och missförstånd, men om Anden blåser och utandas i våra gemenskaper fungerar det. Andens smörjelse talas det om i Första Johannesbrevet (1 Joh.2:20). Anden ser till att det fungerar både på det personliga planet och på gemenskapsplanet. Kyrkan kan inte ta ett enda steg utan

Anden. Som döpta behöver vi Anden för allt. Anden förenar oss med Guds verklighet och får också vår personlighet att blomma upp, mogna och fungera i gemenskap med andra. Andens uppgift är alltid att förena. I Treenigheten är det Anden som fullbordar, förenar och binder ihop. Samma sak är det i Kyrkan. Kyrkans mysterium är en levande illustration av Anden, vem han är och vad han gör.

Vårt eget liv måste också upplivas av Andens vind för att det skall utvecklas, mogna och slå ut i blom. Paulus säger i Romarebrevet att alla som är drivna av Guds Ande är Guds barn (Rom 8:14). Vi har del av Guds *spiratio*. Genom vårt dop bor hela Treenigheten i oss. Guds dynamik bor i oss på ett plan bortom det vi vanligtvis kan erfara, känna och märka. Johannes av Korset liknar människan vid en underbar trädgård, där det finns alla slags växter och örter. Genom skapelsen har Gud gett människan en oändlig rikedom, men för att allt skall fungera, blomma och ge frukt måste den milda sunnanvinden, den Helige Ande, blåsa genom trädgården, så att fröna sprids och samspelet inom oss fungerar. Det räcker inte med enbart goda insikter och kunskap.

Om Anden fattas, om det inte fungerar hos personen, i gemenskapen, i församlingen, behövs Andens eld. Och Anden anpassar sig efter personen och gemenskapen. Bibeln talar om Anden både som en stilla susning och som en stormvind. I Första Kungaboken väntar Elia på Guds röst. Gud kommer varken i jordbävningen eller i den stora stormen utan i den stilla susningen. Apostlarna däremot erfar Anden som en stormvind. Anden anpassar sig efter behoven.

Ett klassiskt kriterium på Andens verk är att han alltid förenar oss med Sonen. Anden är inte intresserad av att vi skall se på honom själv utan på Sonen, som i sin tur för oss vidare till Fadern. I liturgin och Kyrkans sätt att tala om Anden är det likadant. Anden tilltalas för det mesta inte direkt i bön, även om det vid speciella tillfällen finns kända böner riktade till den Helige Ande. Istället är Anden börens atmosfär, vind och susning. Han blåser in oss i gemenskapen med Jesus Kristus, som för oss vidare till Fadern.

Anden är den som ger liv. Han är Livgivaren och finns med från skapelsens början. ”Guds Ande svävade över vattnet”, hette det i den gamla bibelöversättningen (1 Mos.1:2). Nu har man använt det omtvistade ordet gudsvind. Det hebreiska ordet *ruah* betyder också vind. När vinden blåser kan vi tänka på den Helige Ande. Under en reträtt behöver vi den Helige Ande. Anden är också eld, ja, en förtärande eld. Vi får gripa till paradoxalt motsatta uttryck och bilder. Mystikerna säger att Anden är den levande kärlekslågan, som är ingjuten i oss för att förvandla vårt torra och tomma liv till eld. Anden sänker sig ner som i eldslågor över apostlarna. Dessa till synes lite motstridiga bilder hjälper oss att förstå lite mer om Anden och hans verk. Vid ett visst tillfälle behövs det vind och någon annan gång eld. Anden är också som vatten. Paulus säger att vi skall dricka Anden. Hela tiden glider Anden oss ur händerna. Vi kan varken fånga vinden, vattnet eller elden. Anden vill dra oss ut ur oss själva.

Vi måste tömmas på vår egen själviska ande för att den Helige Ande skall få plats. Det pågår nästan ständigt en dragkamp. Gud vill genom Anden inspirera oss till djupare kärlek, sannare tro och större hopp. Anden vill bryta igenom vårt motstånd och vår tröghet. Vi kan inte på egen hand göra en enda trosakt eller tänka något gott utan är helt beroende av Andens inspiration och kraft. Vi kan varken komma till tro, be eller göra något gott om inte Anden inspirerar och driver oss. Allt som är äkta, sant och gott kommer från Andens inspiration. Ändå verkar Anden på ett så fint och fördolt sätt att det är svårt för oss att se var gränsen går mellan min ande och Guds Ande. Anden är så stilla, sakta och fördold i oss att det är svårt att se skillnaden.

Det kan ibland vara svårt att urskilja andarna. Det klassiska kriteriet är att Anden leder mig närmare Jesus Kristus och hjälper mig att förstå Kyrkan och hennes tro. Som exempel kan vi ta upp kallelsen. Vi kan aldrig till 100 % vara säkra på om vi är kallade att bli karmeliter, passionister eller sekularpräster. Här måste vi lita på Andens inspiration. Det är svårt att i objektiva kriterier säga vad Anden inger. Det handlar mycket om överlåtelse och att följa Andens susning och lita på den. Under hela livet få vi försöka öva upp en lyssnande och lyhörd hållning gentemot Anden och hans inspiration på det personliga, inre planet.

Samtidigt talar Anden också på det objektiva planet och överger aldrig Kyrkan utan leder henne in i den fulla sanningen. Andens helighet är Kyrkans största skatt och trygghet. I Kyrkan visar sig Andens verksamhet på två plan: det läromässiga och det personliga. Det finns en parallellism i Andens verk mellan Maria som den obefläckade och Petrus som den ofelbare. I Maria, Andens brud, ser vi den personliga heligheten i dess högsta potential. I Petrus, Andens budbärare, ser vi ofelbarheten i läran och förkunnelsen. Samtidigt ser vi i evangeliet den mänskliga svagheten hos Petrus. Trots att Petrus blev kallad satan av Jesus är det han som blir klippan, den ofelbare.

Också för oss själva är det viktigt att förstå de två manifestationerna av Andens väsen. Vi behöver både den ofelbara sanningen, Kyrkans skatt och lära och den personliga helgelsen och heligheten som tecken på Andens verk. Idealet är att de går samman, även om det inte alltid är så. Vi behöver Andens smörjelse som ger oss insikt om både Guds sanning och vårt eget livs sanning. Den belgiske kardinalen Danneels kallar Anden för Kyrkans immunförsvar mot synd och villfarelse. Anden är som en mur som hindrar synden och villfarelsen att tränga in. Vi får tro att också vi fått del av Andens immunförsvar i vårt liv. Genom samvetet vet vi ofta vad som är fel och vad som är Guds vilja. Det handlar om Andens smörjelse, en Andens gåva och inte om egen prestation och klarhet. Gud vill ge oss en chans att medverka med nåden på Andens ingivelse, men han tvingar oss inte. Här märker vi ofta svagheten. Vi vet vad vi skall göra men saknar kraften och viljan. Den Helige Ande måste blåsa genom vår själ, inspirera oss och ge oss kraft att utföra det Gud vill.

Andens pedagogik leder oss ofta på ett sätt vi minst väntat oss och för oss in i tomhet och torka, något som accentuerats inte minst i vår tid. Många kristna upplever bönen som tom och torr. Också i vårt prästerliga liv erfar vi ibland torka, tomhet och tristess i bönen, mässan och vår existens. Det blir speciellt påtagligt idag när allt skall vara roligt och inget får vara tråkigt. Det skall hela tiden hända något nytt och man vill ha nya upplevelser och tidsfördriv. Så kommer man plötsligt till kyrkan, där allt förblir detsamma, och man upplever det som en chock. Många barn och ungdomar upplever det tråkigt att gå i kyrkan. Men vi behöver lära oss den heliga rutinen och monotonin för att kunna lyssna djupare till Gud. Vi skall inte ta efter vissa kyrkosamfund där man ständigt ändrar på gudstjänsterna för att ge variation. Torkan, tomheten och tristessen kan vara en stor nåd och befrielse. Den heliga rutinen och monotonin bygger man på i liturgin och ännu mer i vissa böneformer som rosenkransen. I den österländska liturgin är man ännu bättre på att upprepa och på så sätt hjälpa människor att falla till ro på en djupare nivå.

Istället för att anpassa oss till kravet på omväxling och nya stimuli skall vi hjälpa människor att upptäcka den heliga rutinen och liturgins ständigt återkommande rytm. Det är en oerhörd befrielse för människor att upptäcka det och slippa jaga efter nya upplevelser och stimuli. Ett av Andens tecken i vår tid är att man ofta erfar honom i tomheten som en förberedelse till att bli uppfylld av Guds fullhet. Vi skall inte omedelbart tolka tomhet och fattigdom som något

negativt utan se det som en förberedelse att ta emot Guds fullhet och härlighet. Andens vind och inspiration möter oss ofta bakifrån. Det är sällan vi kan säga exakt vad Anden vill. Det väcker misstänksamhet då någon säger sig ha blivit driven av Anden att reformera en viss församling eller ett kloster. Det säkraste tecknet på Andens närvaro är alltid ödmjukhet och villighet att ompröva sig själv och sina inställningar.

Så småningom kan man se hur Anden verkar och hur den stilla susningen eller stormvinden finns med i allt. Anden finns med redan från skapelsens början. Genom pingstens under har Anden fått sitt hem i Kyrkan och i den döpta själen. Men Anden är inte instängd där. Ibland kommer Andens inspirationer till människor som tycks stå långt borta från Gud och Kyrkan och han driver dem inåt. Ibland kan människor utifrån tomma intet få en vindpust och drivas närmare Kristus och Kyrkan. Att så sker beror inte alltid på oss kristna. Ibland sker det trots oss och våra svagheter. Vi kan dock inte vara helt säkra på att en människa alltid bevarar Andens gåvor utan hon kan plötsligt förtorka.

Krismomenten är ur Guds synpunkt menade som prövning och inbjudan till djupare överlåtelse, men många människor har svårt att hantera kriserna, själens dunkla natt, tomhet och torka. Det som tycks vara slutet på bönen och Andens verksamhet kan vara övergång till ett nytt och djupare stadium. Här finns mycket hjälp att få i den klassiska spiritualiteten, men det är tragiskt att se hur människor ofta stannar i växten och att Andens källflöde tycks torka ut. Vi måste alltid be om Andens smörjelse, utan vilken ingenting i Kyrkan och människan kan fungera. I mässan ber vi epiklesbönen för att Anden skall förvandla bröd och vin. Anden måste sänka sig ner över människor, församlingar, kommuniteter och andra gemenskaper för att det riktigt skall fungera.

En mycket viktig accent är att Anden driver oss genom jordelivet fram mot härligheten. Anden håller vår längtan efter evigheten vid liv och hjälper oss att inte bli alltför väl installerade här på jorden. Det gör han ofta genom att ta ifrån oss saker vi inte vill mista. Det kan handla om hälsa, älskade människor eller ett bra jobb. Först ser vi förlusten som något enbart negativt och besvärligt, men i Andens ljus kan det svåra driva oss vidare mot evigheten. Kyrkan är ett pilgrimsfolk. Vi tror inte att vår definitiva plats är här på jorden. När Kyrkan installerar sig alltför väl här på jorden, kommer det ofta någon förföljelse eller annan prövning, som skall få oss att se framåt mot evigheten. Det sker inte för att vi skall försumma det närvarande utan för att vi skall få en sund evighetsförankring och tro att vi har vårt sanna hem hos Gud och att denna jord inte är det definitiva. Här är det svårt att hitta rätt avvägning. Ibland har man fastnat i en slags fatalism. Men Anden kan hjälpa oss att hitta jämvikten mellan himmel och jord. Det blir ofta en balansgång på lina, och vi märker när det slår slint. Vissa människor är alltför jordbundna. Andra har en osund evighetslängtan som inte går ihop med äkta engagemang här på jorden. I vår tid har vi ofta för lite evighetslängtan och är alltför intresserade och bundna av det jordiska. Det finns andra tider och kulturer, där man försummat det jordiska och stått och sett upp mot himlen.

Den Helige Ande kan hjälpa oss att hitta en äkta evighetslängtan, som hjälper oss att leva här på jorden. Vi får en viss distans till besvärliga människor och magproblem, till dålig sömn, besvärliga församlingsbor och ekonomiska problem. Vi kan relativisera jordens vedermödor och se på dem med lite humor ur ett evighetsperspektiv. Humorn är en av Andens klassiska verksamhetsfält och hjälper oss att se allt i Guds milda evighetsljus. Vi kan då skratta även om saker tycks lite jobbiga och besvärliga. Så småningom lär vi oss igenkänna vissa klassiska kriterier på Andens susning, på Andens vind. Vi leds djupare in i föreningen med Kristus i Fadern. Vi befrias från sådant som annars tynger och binder oss och lösgörs från oss själva

och syndiga bindningar till människor och ting. Vi växer i insikt både som enskilda, gemenskap och Kyrka. Ett typiskt perspektiv i vårt katolska synsätt är att vi tror att Kyrkan växer i insikt genom tiden. Vi tror på en dogmutveckling under Andens ledning. Vissa kristna blickar nostalgiskt tillbaka till fornkyrkan och tror att allt var bra då. Men i Pauli brev ser vi att den tiden inte var så mycket bättre än vår. Problemen var ungefär lika besvärliga då. Kyrkan är på väg framåt. Vi behöver inte nostalgiskt längta tillbaka till den första tiden. Anden driver Kyrkan framåt och den absoluta framtiden ligger på andra sidan. Allt detta tar vi emot här och nu.

Vi behöver inte vänta på Anden tills vi blir pensionerade eller har tid. När jag var i klostret hände det ofta att människor kom och ville att vi skulle be för dem, eftersom de själva menade sig inte ha tid. Det är inte lättare att få tid när man blir pensionär. Då finns det intressanta kurser, folkdans, allsång, barnbarn och livet går förbi. Det är bara nu vi kan möta Guds Ande. Att vilja vänta tills pensioneringen är en flykt, ett nej till Gud. Vi får akta oss så vi inte släcker Anden. Anden är så diskret, försynt och stilla, medan andra röster är mer högljudda. Det är här och nu vi skall låta oss förvandlas och låta vinden, elden, vattnet föra oss djupare in i Treenighetens liv. När vi känner vinden blåsa ute är det en påminnelse om Andens närvaro. Anden kan uppenbara sig även i sådant vi först upplever som hans frånvaro och som torka och tomhet. Så småningom lär vi oss att mer och mer känna igen hur Gud i sin barmhärtighet ständigt ger oss Andens upplysning och inspiration. Om vi lär oss lyssna till vårt innersta i samvetet märker vi vad Gud egentligen vill av oss och vad han inte vill, men vi behöver Andens kraft och smörjelse för att gå vidare mot evigheten och inte fastna i allsången, folkdanserna, Internet och allt det som i och för sig är bra men som ibland kan bli viktigare än Guds Ande. Då måste Guds Ande bli en stormvind och en eld så att vi inte fastnar i det som är menat att ge oss lite omväxling på vägen men som inte kan fylla vårt hjärta med det djupaste.

Vi avslutar med en bön av Edith Stein (1891-1942).

Vem är du ljuvliga ljus som uppfyller mig och lyser upp mitt hjärtas dunkel? Du leder mig fram vid en moders hand och om du släppte mig, kunde jag inget steg mer ta. Du är den rymd som omsluter mitt väsen och döljer det i sig. Dig förutan sjönk det ned i avgrunden, i intets avgrund, varifrån du lyfter det upp till ljuset. Du som mig närmare är än mitt innersta och ändå ogripbar och ofattbar och trotsande varje namn, Helige Ande, eviga kärlek. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Föredrag VI

Herre, Jesus Kristus, öppna vårt hjärta för dig, så att vi söker ditt ansikte och din vilja i allt vad vi än är och gör. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Reträtten börjar gå mot sitt slut och vårt intresse börjar då förflyttas till det som väntar där hemma. Man måste ibland ta till ganska drastiska ting för att fånga hjärtat och vända blicken mot mötet med den treenige Guden. Här kan vi lära mycket av världen som talar om sexualitet när den vill fånga vår uppmärksamhet. Vi skall efterlikna ormens listighet och i detta föredrag tala om den gudsinriktade sexualiteten, brudmystiken och kyskheten. Vi är skapade till Guds avbild och allt det vi är pekar tillbaka på Guds inre verklighet. Augustinus säger, att människan är ett slags spår av Treenigheten, *quale cumque vestigium Trinitatis*.

I oss finns ett spår av Gud. Gud skapade människan till man och kvinna (1 Mos.1: 27), läser vi i Bibeln. Också i vår sexualitet finns det något som pekar tillbaka på Guds inre verklighet.

Det är svårt att tala om detta ämne på ett sätt som inte väcker löje eller oriktiga associationer. Ett begrepp som brudmystik har psykologin och psykoanalysen slagit ner på. Ändå är vi förpliktade att hitta ett svar på dessa frågor. Många människor har inte förstått Kyrkans syn på dessa frågor och därför lämnat kyrkan och tron. Samhället och världen har en helt annan syn på sexualiteten och ser den som ett enbart kroppsligt behov på samma sätt som man måste äta. Redan på dagis börjar propagandan för den synen. Människor i världen präglas av en helt annan syn än den kristna. Därför är det viktigt för oss att upptäcka och fördjupa den kristna synen på sexualitet och tala om kyskhet, ett ord som lätt missförstås. Vissa kristna tror att kyskhet endast är någonting för munkar, nunnor och celibatära präster. Ändå talar man i traditionen om kyskhet inom äktenskapet. Kyskheten innebär att vår sexualitet i sista hand alltid hänvisar till Gud, till gemenskapen med honom och till hans bud. Det innebär att alla kristna, ja, alla människor är kallade till någon form av kyskhet.

I sin bulla för jubelåret skriver påven Johannes Paulus II att varje jubelår är en inbjudan till en bröllopsfest. Vi kan se jubelåret som en inbjudan att reflektera och meditera över hur vi kan integrera sexualiteten i mötet med den treenige Guden. Bröllopet, den mystiska föreningen, mellan Kyrkan och Kristus pågår ständigt i vårt kristna liv. Sexualiteten som sådan blir då en hjälp att komma Gud närmare, det viktigaste beviset på att han är viktigare för oss än allting annat, och inte bara ett hinder eller en svårighet vi måste övervinna.

Sexualiteten återspeglar något inom Guds inre verklighet och yttrar sig i att det djupaste i den mänskliga sexualiteten är inriktat på en annan, på ett Du. Världens syn på sexualitet är raka motsatsen. Den är ett behov jag har rätt till som skall tillfredsställa mig. Den själviska njutningen, prestationen, är oerhört central i dagens syn på sexualitet, inte minst bland unga människor, där ”jag” och inte ”du” är det viktiga. Arvsynen har vänt på det bibliska perspektivet, där ”jag” är vänd mot ”Du” – en återspeglning av Treenighetens inre kärlek. Treenighetsteologin försöker fördjupa att ”Du” är viktigare än ”jag”. Jag blir ett ”jag” i relation till ett ”Du”. Fadern kan vara Fader endast eftersom han har en Son. Sonen kan vara Son endast eftersom han har en Fader. Jag finner mig själv i relation till ett ”Du”. I varje form av mänsklig relation är ”Du” det viktiga. Jag dras ut ur mig själv. I den innersta kärleken i Treenigheten har ”Du” primat framför ”jag”. Det förhållandet måste återspeglas i alla former av mänskliga relationer.

Vi tror också att sexualiteten som sådan är mer än en biologisk process, mer än det som vi ser i skapelsen. Även om den också är präglad av ett biologiskt mönster är den större, ja, ett mysterium som pekar vidare. Många av våra samtida förstår dock inte längre det. Detsamma gäller många som anser sig vara goda kristna och ibland går i kyrkan. De vill inte inse att sexualiteten har med Gud att göra. Därför är det viktigt att vi både för dem och för oss själva fördjupar oss i detta mysterium. Kanske mycket av trons fruktbarhet och möjlighet att ge evangeliet vidare är beroende av det. Samhällets och Kyrkans syn står här helt i motsats till varandra. Många människor drar sig undan Kyrkan eftersom de inte har förstått eller kunnat acceptera den mystiska aspekten av sexualiteten. I alla tider har det varit svårt för människor att leva upp till Kyrkans och Guds bud på detta område, men i vår tid märker vi även en oerhört stor oförståelse. Även för oss själva och vår egen trosfördjupning är det viktigt att fördjupa dessa ting.

Kyskheten är en del av alla kristnas verklighet. Sexualiteten pekar på Gud, leder oss till Gud och kan fördjupa vårt gudsförhållande. Det gäller både i äktenskap, celibat och jungfruligt liv och även människor som ännu inte riktigt vet var de hör hemma. Vi är präglade av sexualiteten i allting. Att vi är skapade till man och kvinna pekar tillbaka på att vi är Guds

avbild och menade för någon annan, i sista hand för Gud själv. Äktenskapet är ett sakrament, där de gifta förmedlar Guds kärlek till varandra.

Det celibatära och det jungfruliga livet pekar på Guds primat på ett kanske ännu tydligare sätt. Man skiljer ibland mellan den inkarnatoriska och den eskatologiska spiritualiteten. Den inkarnatoriska spiritualiteten söker Gud i skapelsen, i de skapade tingen, medan den eskatologiska är mer inriktad på evigheten och härligheten. Den äktenskapliga spiritualiteten är mer inriktad på den inkarnatoriska spiritualiteten, medan ordenslivets och det celibatära prästerskapets spiritualitet pekar på evighetens, härlighetens liv. Men ännu lever vi kvar på jorden och måste därför ta itu med sexualiteten sådan den är. En av de viktigaste uppgifterna i den andliga vägledningen är att hjälpa oss att integrera sexualiteten i vår längtan och strävan att komma Gud närmare.

Faktiskt kan vi säga att vi av Freud (1856-1939) lärt oss att det finns en väldig kraft och dynamik i sexualiteten. Även om vi inte kan acceptera begreppet sublimering i hans mening, ser den kristna traditionen att hela den kraft och det intresse människan på det naturliga planet lägger ner på sexualiteten skall flyttas över till en längtan att komma Gud närmare. Det innebär för det första att man accepterar sin sexualitet. I vissa kulturer och kretsar är man mycket pryd och vill inte tala om och tänka på sexualiteten utan fördöljer och förtränger den, vilket egentligen är det värsta man kan göra, för då lever den ett självständigt liv vid sidan om. Ordet kysk är ingen synonym till pryd. Att vara kysk innebär att man ser sanningen i ögonen och inser att man som skapad varelse är präglad av sexualiteten, men också att man är fri att använda den eller ge den till Gud. Jag är inte slav under mina sexuella impulser, även om världen försöker lära ut det redan till barn i förskolan.

Vi säger istället att vi är fria att använda impulserna. Jag behöver inte hela tiden tillfredsställa mina sexuella impulser utan jag kan omvandla dem till en akt av kärlek till Gud. Det är viktigt att knyta de sexuella impulserna till vårt böneliv, låta dem bli en påminnelse om att vi är vigda till Guds kärlek och offra dem på hans altare som den största gåva vi kan ge honom. I det engelska språket använder man enligt ordboken ordet *priest* för katolska, judiska och hedniska präster. Man ser dem som offerpräster i motsats till den protestantiske prästen, *clergyman*, som inte behöver offra sig i samma grad. Vi är kallade att offra oss själva tillsammans med Kristus och det blir tydligast i eukaristin, där vi i Kristi person får delta i offret. Men i vardagen tror jag att det blir tydligast i den offrade sexualiteten, där vi med glädje är lyckliga att ge något till Kristus och offra den delen av oss själva. Då blir vi inte förminskade som människor och män utan då växer vi. En frestelse för prästerna är att tro att de förminskas som människor och man om de avstår från sexualiteten. Men det kan få oss att växa i kysk manlighet. För att offra sexualiteten måste man bejaka den och inte förtränga den. Vi blir inte mindre män för att vi viger oss åt Kristus i celibatet eller jungfruligheten.

Chesterton (1874-1936) sade att skillnaden mellan den gifte mannen och den celibatäre är att den gifte mannen avstår från 999 kvinnor medan den celibatäre avstår från 1000. Även den gifte mannen är menad att avstå. Offret som sådant tillhör alla former av kristen kyskhet. Hela den naturliga familjeplaneringen bygger på att sexualiteten alltid måste vara inriktad på Gud och hans bud. Själva sexualiteten som sådan rymmer alltid någon form av överlåtelse och självövervinnelse och är inte som många tror bara ett biologiskt behov. Samtidigt har den sexuella avhållsamheten en stor profetisk kraft i vårt sexfixerade samhälle. Även många som står långt borta från Kyrka och tro har stor respekt för att det finns människor som lever i celibat och jungfrulighet. Det enda man vet om katolska präster, munkar och nunnor är ofta att de lever i celibat och jungfrulighet. Den sexuella avhållsamheten ger tillfälle till eftertanke

och reflektion även för människor som inte förstår den och som ofta blir mycket chockerade om någon katolsk präst förbryter sig på detta område.

Vi har en stor evangelisatorisk möjlighet att förmedla vår katolska syn på sexualiteten till en värld full av missförstånd och oförståelse. Till människor som säger att sex är det viktigaste i livet får vi säga att det finns en annan verklighet, där man med glädje avstår i sexuell avhållsamhet. Många människor tror att man i nunnekloster finner förgråtna, missanpassade och förtorkade varelser, eftersom de tror att celibat och jungfrulighet gör människor förkrympta och dystra. De blir ofta förvånade när de i klostren möter frimodig glädje. Samma sak gäller deras syn på oss präster och deras undran om celibatet kan hjälpa oss att växa som människor.

Här får vi en ständig påminnelse om att vi också genom vår offrade sexualitet är kallade att växa i det personliga gudsmötet. Det viktiga med celibatet är i första hand att Kristi och Kyrkans mysterium skall stråla fram. Inte minst sekularprästernas celibat har en mycket stor apostolisk vittneskaraktär. Detsamma gäller även ordensprästerna och ordenssystrarna. I traditionen skiljer man något på sekularprästernas celibat och ordensfolkets jungfrulighet. Jungfruligheten är mer inriktad på det personliga mötet med Kristus, medan sekularprästernas celibat har mycket stor apostolisk fruktbarhet. Celibatet för sekularprästerna är inte bara en praktisk regel utan har en apostolisk och profetisk kraft. Detta sägs inte för att undervärdera äktenskapet utan för att peka på att det finns olika kallelser i Kyrkan.

Det är viktigt att se sambandet mellan det celibatära eller jungfruliga livet och äktenskapet. Mötet med människor som på djupet lever i äktenskapets sakrament förstärker och fördjupar vår hemvist i celibat och jungfrulighet. Vi blir då inte avundsjuka på dem utan stärks med glädje och tacksamhet i vår kallelse. Likadant är det för många gifta. Grunden är densamma: troheten till den andra. Vår trohet går direkt till Kristus, medan troheten i äktenskapet går till den andra maken eller maken. Det är av vikt att dialogen mellan den äktenskapliga och den jungfruliga eller celibatära kyskheten fungerar, och det är ofta här kallelserna föds. Allt detta pekar vidare på den treenige Gudens inre kärlek mellan Fadern och Sonen i Anden, en kärlek som alltid är fruktbar och föder nytt liv. Vi avstår från att ge livskraften vidare på det kroppsliga, sexuella planet i förvisning att vår fruktbarhet och livskraft i grunden har en andlig karaktär.

Äktenskapet är ett sakrament och som varje sakrament pekar det vidare och förmedlar Gud. Celibatet och jungfruligheten är inget sakrament men tar ut himlen i förskott. Exegetiken talar om presentisk eskatologi. Vi lever himlen på jorden, vilket inte alltid är lätt, eftersom vi ännu lever kvar på jorden. Det skall inte heller vara lätt utan det innebär ofta en kamp. Samtidigt är det vår kanske största glädje att vi får ge Gud ett så viktigt område av vårt liv. I övrigt har vi inte så mycket att ge Gud, eftersom vi får allting av honom. För oss gäller: *"Mihi vivere Christus est"*, att leva är för mig Kristus. För att kunna leva så är den ständiga öppenheten för Guds "Du" så viktig. Vi får se de sexuella impulserna inte som ett kroppsligt reaktionsmönster utan som en inbjudan att kasta oss i Guds armar. Sexualiteten har alltid grundkraften att få oss att gå ut ur oss själva. Den celibatära och jungfruliga sexualiteten skall driva oss ännu djupare in i mötet med Kristus.

Gregorius av Nazians (329-390) sade: *"Prima virgo sancta Trinitas"*, Treenigheten är den första jungfrun. I Gud är kärleken alltid jungfrulig, alltid inriktad på den andra. Jungfrulighetsidealet är inte, som många tror, en självbespeglning där man bara sysslar med sig själv, sin egen personlighet och fullkomning utan det är en rörelse totalt inriktad på den

Andre. Vi kan vara lyckliga i celibat och jungfrulighet endast om vi är inriktade på Guds "Du". Vi behöver helt enkelt kärlek. Kriser och svårigheter i celibatet och jungfruligheten är en inbjudan att fördjupa vår Kristusrelation. Med jämna mellanrum frågar Kristus oss liksom han gjorde med Petrus: "Älskar du mig verkligen?" Det är naturligt att vi ibland kan känna ensamheten i celibatet tung och jobbig och även känna en dragning eller rent av bli förälskade. Då ställs vi på prov. Celibatet och jungfruligheten är alltid en kärlekskamp. Om vi aldrig känner någon dragning eller några impulser kan vi förstelna och förtorka. Våra egna svårigheter kan även hjälpa oss att förstå andra människors problem på detta område. Så småningom kan vi integrera vår manlighet, vårt sexuella väsen, i vårt förhållande till Gud.

Jubelåret är enligt påven också en inbjudan till en bröllopsfest. För oss som har vigt oss åt Kristus pågår bröllopet ständigt. Vi är kallade till den djupast tänkbara Kristusföreningen. Allt i oss kan användas som bröllopsgåvor, inte minst vår offrade och på något sätt korsfästa sexualitet. Men det är också den förhärskade och uppståndna sexualiteten, eftersom vi är inriktade på det eskatologiska. Men bröllopsgåvorna bär vi i lerkärl. Det får inte förvåna oss om vi tycker oss ha det svårt och jobbigt, när vi sitter ensamma i en prästgård och har ansvar för en församling som inte verkar vara speciellt intresserad av oss. Medbröderna är kanske långt borta eller förefaller vara besvärliga och griniga och biskopen sitter i Stockholm. Då är det inte lätt att känna glädje i tron. Dessutom har man kanske problem med magen eller andra krämpor. Men allt kan förändras när man har något att ge Kristus. Jag kan ge honom min manlighet, min sexualitet och längtan efter mänsklig gemenskap. Eftersom jag lever i celibat och jungfrulighet kan jag ge något av evighetens barnaglädje, ja, faktiskt också av brudens och brudgummens glädje. Det kan ge oss kraft, hållfasthet och hjälp att växa allt djupare in i vår identifikation med Kristus. I sista hand vill vi efterfölja den jungfrulige Jesus själv.

I traditionen har man alltid gett en viss för-rang till jungfrulighet och celibat framför äktenskap. Både Jesus och Paulus antyder att det är något särskilt att leva i celibat och jungfrulighet, vilket inte innebär att de andra kallelserna nedvärderas. Komplementariteten är avgörande. För dem som lever i äktenskapets sakrament är det extra svårt när en präst eller syster lämnar sin kallelse. Det är ofta inte medbröderna eller medsystern som tar det hårdast. Det pekar på en väsentlig dialog i Kyrkans hjärta mellan det jungfruliga, celibatära ståndet och det äktenskapliga. Man behöver varandra för att hela mysteriet skall bli tydligt. I Kyrkan hjälper vi varandra att leva vår kallelse. Vi lever inte på egen hand. Dialogen mellan de olika stånden eller grupperna är en del av Kyrkans katolicitet.

Vi avslutar med att i en bön tacka Kristus för att han kallat oss till celibat och jungfrulighet. Med jämna mellanrum borde vi tacka Kristus för att han på ett så personligt och privilegierat sätt låter oss efterfölja honom och leva med honom.

Herre, Jesus Kristus, du levde jungfruligt här på jorden för att så peka på att Fadern var allt för dig. Lär oss att finna vår högsta och djupaste glädje i att vi får ge vår sexualitet och våra svårigheter som en offergåva på ditt altare. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Föredrag VII

O skapade varelse, jag har i den försoningstjänst som du utfört för min skull genom din Sons blod fått veta att du är förälskad i din skapelses skönhet. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Vi är nu framme vid den sista stationen. Frågan är då vad vi skall packa med oss hem. Vi får ta med oss något av Guds godhet, skönhet och barmhärtighet och försöka leva i den Treeniges klimat och atmosfär och bli kvar i Guds närvaro.

Det första vi skall packa med oss är ordet ”ja”. Vi kan översätta det med amen och med *fiat*. Det innebär att vi bejakar Gud i vårt liv, att vi inte säger ”mja” utan ”ja”. Vi säger inte direkt ”nej”, men ofta blir det ”mja”, ”kanske” eller ”i morgon”. När man gör opinionsundersökningar och frågar människor om de tror på Gud, är det vanligaste svaret varken nej eller ja utan ibland eller kanske. Så oviktig har Gud blivit. Därför måste vi säga ett rungande ja och bejaka Guds försyn. I spiritualiteten talar man om Guds försyn, närvaro och vilja. Ordet försyn har lite kommit i vanrykte efter Hitlers (1889-1945) tid eftersom ett av hans älsklingsord var ordet ”*Vorschung*” och han sade sig själv vara försynens man. Man har förväxlat ordet försyn med öde. Men vi tror att Gud i sin försyn styr vårt liv genom det vi är med om, ser och hör, hur mycket det än vittnar om människors svaghet och synd. Ytterst sett är det ändå Gud som talar till mig och Gud är intresserad av hur jag tar emot det. Om någon slår mig på ena kinden beror det inte på en ingivelse från Gud. Men Gud är intresserad av det sätt på vilket jag reagerar och hur jag försöker bemöta Guds kärleksblick genom dimmorna, mänsklig svaghet, synd och historiens olyckor.

Vi får, som Katarina av Siena (1347-1380) säger, tro att Gud är förälskad i sin skapelses skönhet eller i ”lilla jag”, som man säger på svenska. För oss nordbor kan det vara lite svårt att tro att Gud kan vara förälskad i vår skönhet. Vi har fått det itutat i oss att vi inte duger något till. Vi är påverkade av det missförstånd man ibland lite förenklat kallar det ”lutherska arvet”, som innebär att människan är genomfördärvad och ingenting duger till. Vi har svårt att tro att Gud är förälskad i vår skönhet, att vi är skapade till Guds avbild och återspeglar hans skönhet. Det innebär inte att Gud är förälskad i allt det vi gör och att han godtar allt vi hittar på. Gud älskar syndaren men hatar synden. Gud är förälskad i min skönhet och allt det jag är med om vittnar om Guds omsorg och försyn och på något sätt måste jag bejaka det. Bakom och bortom allt som sker finns Guds tilltal och upprop. Hela Bibeln vittnar om det. Den talar om min frälsningshistoria. Gud håller på att frälsa sitt folk tvärs genom historiens tragedier och svårigheter.

Gud talar till mig genom min historia och är angelägen om att jag säger ”ja”. Det lilla ordet ”ja” är egentligen trons viktigaste ord. Om vi bejakar Guds vilja och försyn säger vi ”ja”, ”amen”, ”*fiat*”. Vi har stor hjälp av Jungfru Maria för att öva in hennes *fiat*-hållning, att inte bara säga ”ja” till Gud utan vara ”ja” till Gud med hela vårt väsen. Vi kan det inte i samma mån som hon, som är obefläckad och inte har någonting av motstånd och synd, men ändå är vi kallade att efterfölja henne i hennes totala, obefläckade öppenhet. I Marias *fiat* ser vi människans storhet och skönhet när den är som bäst. Gud vill att människan samarbetar med honom. Marias *fiat* är en förutsättning för försoningen och inkarnationen. Gud gör sig beroende av människans ”ja”. Den Allsmäktige litar på människans samverkan.

Världens människor bedömer ofta Gud efter oss kristna. Om vi gör något dumt, skyller de mycket snabbt inte bara på oss utan också på Gud. Vi skulle kunna säga att det är ett bevis på att vi är Guds avbild. Människor som står utanför tron och Kyrkan väntar sig mycket av oss kristna. I grund och botten väntar de sig att vi skall ge dem Gud. De vill känna igen Kristus i oss och anser sig ha rätt att förvänta att vi är heliga. Paulus kallar alla kristna de heliga.

Det är i detta sammanhang oerhört viktigt att vända blicken mot Jungfru Maria. Där finner människor vad de har rätt att finna i en människa. Vi katoliker i Sverige har ett stort och fint uppdrag gentemot kristna i andra kyrkor och samfund att peka på Maria. Genom den gemensamma deklARATIONEN om rättfärdiggörelsen (undertecknad 1999) har något av den första svårigheten lösts, när det gäller synen på vad Kristus gör genom sin frälsning och som egentligen illustreras i Jungfru Maria. Om vi inte kan peka på någon människa som är totalt rättfärdiggjord och förvandlad genom Guds nåd, bli rättfärdiggörelsen bara något man talar om och som inte fastnar i människors hjärtan. I Jungfru Maria ser vi människan sådan Gud vill ha henne. Hon är tillfullo rättfärdiggjord genom Kristi nåd. När vi ser på Jungfru Maria blir det lite lättare att förstå vad frälsning, rättfärdiggörelse och heliggörelse är. Hon är den som helt har sagt ”ja” till Gud.

I vissa frikyrkliga kretsar säger man: ”Jag är frälst”. Vi använder ett annat språkbruk och säger att vi är omvända och har kommit till tro. Egentligen är Jungfru Maria den enda människa som helt och fullt kan säga att hon är frälst. Vi andra håller mödosamt på att frälsas. I Jungfru Maria ser vi ikonerna av den rättfärdiggjorda, frälsta och heliga människa, som säger ”ja” till Gud på hela mänsklighetens vägnar. Vi får krypa in i hennes ”ja”. All mariansk spiritualitet syftar på att vi liksom får delta i Jungfru Marias totala bejakelse av Kristus och frälsningen av nåd. I den karmelitiska traditionen ser man skapularet som ett tecken på Jungfru Marias beskydd. Genom att bli iklädd hennes dräkt får man tränga in i hennes inre ”ja”, hennes bejakelse av Gud och Kristi frälsning. Lyckligtvis hänger allt inte bara på mitt lilla ”ja” utan det hänger på Marias ”*fiat*” som alltid ekar i Kyrkan.

Vi måste hjälpa människor att se att det inte bara handlar om ”lilla jag” utan om Kyrkans stora vi. Att göra det är svårt i ett individualistiskt klimat som dessutom är präglad av Luthers fråga: Hur finner jag en nådig Gud? Jag och Gud har varit viktiga ord i den klassiska protestantismen, som håller på att försvinna. Ändå betonar man på våra breddgrader betydelsen av min bön och min gudsbild. Människor har en tendens att se Gud som en slags konsumtionsupplevelse. Redan Meister Eckehart (1260-1328) sade att vi får akta oss så att vi inte gör Gud till en mjölkko. Arvsyndens människa vill alltid ha något av Gud. Medan den nya människan säger ”ja” till Gud, säger den gamla människan ”ha”. Också för många så kallade fromma människor är det viktiga i bönen att få bönesvar. Man säger vad man vill ha istället för att säga ”ja”.

När vi kommer hem är det inte alltid så lätt att säga ”ja”. Men vi får ändå tro att Gud väntar på vår bejakelse och överlåtelse, vårt amen och *fiat*, ja, att Gud faktiskt gör sig beroende av oss. Gud är angelägen att vi svarar honom. Vi är kallade att leva i en kärlekens dialog. Vi förnimmar inte Gud med våra ögon och öron, men tvärs genom skapelsen anar vi Skaparens omsorg. Vi anar Andens röst och vi tar emot Kristus. Så småningom kan vi utveckla bejakelsen av Gud så att den blir vår grundhållning. Vi får delta i Jungfru Marias grundhållning och säga *fiat*, amen. Jesus själv kallar sig amen. Han säger sitt amen till Fadern och bejakar Faderns vilja, även när det kostar honom livet. Också vi måste öva in den yttersta överlåtelsen. Kyrkan hjälper oss med det varje dag i Compeletoriet när vi ber: ”I dina händer, Herre Gud, befäller jag nu min ande”. Vi övar in dödens yttersta överlåtelse och vårt ”ja”-

ord. Om vi varje kväll övar in att dö bort och släppa greppet om oss själva, blir det lite lättare när vi en gång skall dö. Vi kan gå vidare och analysera vårt liv, vår bön och vår relation till andra och oss själva och se om bejakelsen och accepterandet av Guds försyn och vilja är vår grundhållning. Det innebär inte att vi skall acceptera andra människors och vår egen synd. Men tvärs genom världens smärtsamma och syndiga historia sker frälsningshistorien, något som för många människor är svårt att förstå. Gud väntar inte med att frälsa oss tills allt är frid och fröjd.

Det lilla ordet ”ja” gäller både i vårt personliga liv och i världens och Kyrkans liv. I Jungfru Marias ”ja” och ”*fiat*” vid bebådelsen har vi en ikon som påminner oss om det. Bernhard av Clairvaux (1091-1153) berättar hur hela skapelsen – alla människor från tidens början till dess slut - liksom håller andan vid bebådelsen och väntar på Jungfru Marias svar. Det lilla ordet ”ja” är liturgiins kärnord men också mitt personliga livs viktigaste ord.

Ett annat ord vi skall packa med oss när vi nu åker hem är ordet ”nu”. För det mesta lever vi inte i nuet utan antingen i den tid som varit eller i den tid som kommer. Genom arvsyndens har vi förlorat orienteringen. Är vi gladlynta och harmoniska människor tänker vi gärna tillbaka på den gamla goda tiden. Är vi lite psykiskt och fysiskt sårade lever vi ofta kvar i barndomens svårigheter. Andra drömmer om framtiden eller oror sig för det som skall hända. Som barn drömmer man om att bli vuxen och som vuxen drömmer man om att bli pensionär och få det lite lugnt. Men om vi aldrig lever i nuet, lever vi egentligen inte. I vår tid är det ofta viktigare att uppleva än att leva, men då missar man många möten med Gud. Det är bara nu vi kan möta Gud. Gårdagen är förbi, och vi vet ingenting om morgondagen och om vi lever då.

Hela den kristna spiritualiteten betonar att det är i nu-ögonblicket vi möter Guds evighet. Den franske jesuiten Jean-Pierre de Caussade (1675-1571) säger att det närvarande ögonblicket är ett slags sakrament på Guds evighet. I det närvarande ögonblicket tar vi liksom ut evigheten i förskott. För att få kontakt med Gud som lever i evigheten måste vi få kontakt nu. Det är möjligt att leva i dialog och kontakt med Gud trots att han lever i en helt annan dimension, i evigheten. Det nuvarande ögonblicket måste då vara ett slags sakrament, en aning och återspeglning av Guds dimension, något skolastiken kallar *actualitas divina*. För Gud är allting lika aktuellt och närvarande. Evigheten är inte en oändligt utsträckt tid som aldrig tar slut utan ett enda närvarande ögonblick. Guds evighet möter oss här och nu och inkarneras i oss var vi än befinner oss. Gud blir människa i tiden, i historien. Det försöker vi öva in varje gång vi ber Angelus.

Med Maria upprepar vi vårt ”ja” till Gud, och vårt liv får då en helt annan karaktär. Då sitter jag inte fast vid något en medbroder sade till mig för tjugo år sedan. Jag oroas inte över var jag skall hamna som pensionär. Det är en frihet att leva här och nu. Vi behöver inte släpa med oss något tungt bagage och inte heller drömma oss bort till illusionernas värld. Nu-ögonblicket ser vi i skapelseögonblicket. När Gud skapar något, då börjar tiden och då börjar Guds nu inkarneras i tidens historia. När Gud blir människa i Jesus Kristus får ögonblicket och tiden en sakramental värdighet. Gud själv stiger ner i tiden. Nu-ögonblicket ser vi också mycket tydligt både i konsekraionsögonblicket, där bröd och vin förvandlas till Kristi kropp och blod, och i absolutionsögonblicket, där syndaren förvandlas och blir helig. Egentligen kan vi bara möta Gud nu. En av våra största frestelser är att ständigt använda ordet ”om”. Om jag bodde i ett bättre kloster, om församlingen gav mig mer tid, om magen fungerade bättre eller om jag vore lika from som Teresa av Avila, skulle det vara lättare att be. Men om vi tänker så, flyr vi från Guds ansikte. Ordet ”om” är ett av arvsyndens viktigaste ord. I världen vill man kanske vara som Lill-Babs eller drottning Silvia. Är man from tror man kanske, att det skulle

vara lättare om man vore som Franciskus. Men Gud vill att jag blir det jag är och tar emot honom där. Han vill inte att jag kopierar någon annans helighet utan finner min helighet här och nu. Ordet ”om” skall vi inte packa ner.

Det tredje ordet vi skall packa med oss hem är ordet ”du”. Vi skall stå i en ständig Du-relation till Gud. I Sonen har vi tillgång till hans innerliga *Abba*-förhållande till Fadern. Vi får stå inför Gud i en ständig Du-relation. Men tyvärr säger vi ofta i vår bön inte Du till Gud. Vi har en tendens att inte leva i direkt dialog med honom utan mer reflektera över Gud. Det gäller inte minst oss präster. När vi ber börjar vi kanske tänka ut vad vi skall säga i nästa söndagspredikan. Det är i och för sig inte fel, men det är inte bön. Vi behöver direktkontakt med Gud, öga mot öga och hjärta mot hjärta, eftersom det handlar om kärlekens innersta väsen.

När vi talar med våra vänner, säger vi du till dem och behandlar dem inte som ett objekt eller ett fall. I själavården finns risken att vi fastnar i analyserandet av en människa. Vi har läst i pastoralteologin att det finns olika kategorier av människor. Det är lätt att tänka att en viss människa är formad av sina traumatiska barndomsupplevelser och därför behöver ett speciellt bemötande. Vi gör ungefär samma misstag i mötet med Gud som i mötet med vår nästa. Vi måste omvända oss till att leva i en Du-relation till Gud, se Guds spår i det som sker, spegla oss i Guds skönhet och möta Guds tilltal, inte endast i den explicita bönen utan också i ett samtal med en människa. Vi måste lära oss att se Gud i vår nästa, våga tro på Guds närvaro i vår nästa, älska fram Kristi anletsdrag i den människa vi har svårt med och känna igen något av Kristi skönhet även i den mest osympatiska och besvärliga medmänniska.

Om vi packar ner de tre orden ”ja”, ”nu” och ”du”, kan det bli lite lättare för oss att spegla oss i Guds treeniga liv och bli kvar där. Vi är kallade att bli kvar, att förbli i Gud. Teresa av Avila talar om bönen verklighet med orden ”*estar con Jesus*”, att vara hos Jesus. Bakom hennes uttalande ligger det grekiska ordet *menein*, att förbli. Vi får förbli hos Gud och ha våra rötter i honom. Just ”nu” får vi vända oss till Guds ”Du” och säga ”ja”. Alla de här tre momenten är väsentliga för vårt möte med Gud. Inget av dem får fattas, även om varje människa har sin svaghet och sin styrka. I sina liknelser säger Jesus att vissa människor omedelbart svarar ”ja”, men handlar inte därefter. Andra säger först ”nej” men ångrar sig sedan. Även om vi börjar med att säga ”nej” kan vi rätta till det under resans gång och säga ”ja”.

Att bejaka Gud nu och säga ”Du” återspeglar livet inom Treenigheten. Mellan Fadern och Sonen finns det bara ”ja” och ”nu”. För Gud är allt evigt och oföränderligt, utan början och slut. Vi kan inte föreställa oss det totala nuet. Men vi kan erfara ögonblick när livet liksom står stilla och vi anar evighetens vingslag. Detta nu är alltid uppfyllt av Gud, av den personliga relationen. I Treenigheten är allt relationer. Vi människor är däremot genom arvsyndens alltid mer eller mindre präglade av jagiskhet. Vi behöver därför i Jungfru Maria se vad det är att vara en människa som är befriad från jagiskheten och som helt kan säga ”ja” och ”*fiat*”. Maria kan bli en konkret hjälp i vårt andliga liv och lära oss att säga ”ja” till Gud, att bejaka honom och komma närmare det totala beroendet och den totala överlåtelsen.

Så småningom kan vi med Jungfru Maria och hela Kyrkan öva in det som sker i Treenigheten. Vårt andliga liv är faktiskt en delaktighet av Guds övernaturliga liv, som har ingjutits i oss genom dopet. Det djupaste i oss är en delaktighet av Guds inre eviga liv av evig kärlek. De gudomliga personernas ömsesidiga kärlek och relationsmönster har ingjutits i oss. Nåden är alltid det väsentliga i oss och inte det som för många människor är det viktiga: prestation, erfarenhet och känsla. Att upptäcka att nåden är det väsentliga medför ofta en oerhörd

befrielse. Här har Maria stor betydelse för oss. Att se på henne hjälper oss att bli av med de överdrivna kraven på upplevelse och prestation och istället överlåta vår existens, vårt liv, till Guds "Du", utan att fördenskull fastna i ljumhet och halvhet.

Min slutönskan till er är att ni tillsammans med Jungfru Maria får praktisera de här små orden. Ni lämnar kvar orden "om" och "arvsynd" och tar med er orden "ja", "nu" och "du".

Vi ber till sist om Andens hjälp att förbli kvar i den treenige Gudens atmosfär och klimat. *Helige Ande, led oss in i hela Treenighetens mysterium. Lär oss att bli kvar i Guds fulla kärlek och nåd. Lär oss att leva av den och förvandlas av den, så att vi en gång i all evighet kan bli Gud till pris och ära. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.*